

I. LIPSI
DE RECTA PRONVNCIATIONE LATINÆ LINGVÆ DIALOGVS.

Editio vltima.

ANTVERPIAE,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
cIↃ. IↃC. IX.

Cum Priuilegijs Cæsareo & duorum Regum.

AD ILLVSTREM V.

PHILIPPVM SIDNEIVM

EX ILLVSTRISSIMA WARVICENSIVM STIRPE.

QVæris à me feriò, Vir illuſtris PHILIPPE SIDNEIE, de Pronunciatu Latinæ linguæ quid ſentiam? germanúmne & verum hunc, quo nunc vtimur: an alium fuiſſe antiquitus, qui, vt multa alia, exoleuerit tenebris ignorantiæ obrutus & longi æui. Tenuis ſubtiliſque inquiſitio: nec ſcio an non glorię ſolùm expers, ſed & fructus. Illam enim quî ſperes ex agello tam ſterili? quem ipſum quòd colimus & inuertimus paullò ſtudioſiùs, carpent magis quàm ignoſcent. Ambitionem appellabunt, & friuolam in paruis iactantiam. Quî etiam fructum? cùm & pauci hæc ad animum ſiue aures admittent: & ſiqui; tamen hactenus, vt ſcire ea velint, non vti. Quis enim erit ille

tantis ceruicibus, qui primus hæc nouata inferet ſiue efferet? qui os aperiet contra vulgi totius ſenſum, contra ętatum aliquot conſenſum? & ſi faciet, quid merebitur niſi riſum? Itaque ego ipſe qui hæc adſero, noſcere ea ſatis habeam, non promere: nec vmquam illuc impellar, vt brachia dirigam contra imperitiæ hunc torrentem. Quis ergo finis? tibi ô SIDNEIE parêre. quia durus, ſiue improbus, ſi illi quidquam negem, *cui dij ipſi* (vſurpabo Laberianum illud de Cæſare) *nihil negauerunt.* Corporis tui bona intueor? ad robur pariter factus es, & ad decôrem. Animi? cultiſſimus ille: & vberrimæ in te ingenij iudicijque dotes. Externa? ſtirpe nobiliſſimus es, opibus ſplendidiſſimus. nec quidquam facilè tibi deeſt, quod Naturę aut Fortunæ adeſt. Macte his dotibus! eò magis, quòd non ad ambitionem, vt pleraque iſta nobilitas, aut ad pompam abuteris: ſed confers eas, quà potes, ad tuam & publicam ſalutem. Idque domi & foris, togâ & ſago: cùm vegeta illa animi vis ad omnia ſufficiat: & Marti ita lites, vt ſacrum numquam deſeras Sophiæ & Muſarum. Quod Archilogus ille de ſe gloriatus olim; tu magis iure:

*Εἰμὶ δ᾽ ἐγὼ θεράπων μὲν ἐνυαλίοιο ἄνακτος,
Καὶ μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.

Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro.

*Sum quidẽ ego famulus cultorq; Dei armipotẽtis: Sed tamẽ & Muſarũ inclута dona habeo.

netro. quia vt ſacra cum ſilētio potiùs, quàm plauſu ſpectamus: ſic tuas ego virtutes. quas veneror, non exſequor; adoro pęnè dixerim, non adorno. Tu tantùm, ô Britanniæ tuæ clarum ſidus, (cui certatim lucem affundunt Virtus, Muſa, Gratia, Fortuna) tenuem obſcurumq́; hunc laborem à me libens accipe, & paullisper inſtar doni pendêre patere in Famæ templo. Non enim vt verum legitimúmque donum: ſed vt illius obſidem, & velut ſponſoriam tabellam. Alia ſunt te & me digna. quæ dabo, dedicabo, ſi viuam: atque ita viuam.

Salue à LIPSIO. qui ſcripſi hæc Lugduni in Batauis XVI. Kal. April. ∞. IↃ. LXXXVI.

LECTORI MEO

SALVTEM DICO.

CCIPE, *Lector, Grammaticum hoc à me opus tenue, ſubtile, imò vile. Laudem quæſierim? ludum. Medici iamdiu abeſſe me iubent ab omni curâ: abſum. ſeria non ago: & tamen ne nihil agam (id eſt, ne mortuus ambulem inter viuos,) hoc ago. Teſſeris aut talis tempus fallunt alij: mihi nugæ & nuces hæ placitæ puerorum. Scilicet ad elementa mea redij, dum corpus quoque paullatim ad ſua. Carpis? magni à me, & qui ante me auctores. Senatores, atque ipſi Principes fecêre hæc olim: & noſtro æuo Scaliger ille Cæſar, qui non vilior mihi Auguſtâ omni ſtirpe. Gallinæ oua quædam ſubuentanea edunt, pariturae mox vera: nobis interdum fas, ingenij iſtos inanes fœtus. Nec minuimur per hæc minuta, ſi reipſâ magni. non magis quàm columna, ſi in vallem demittitur: quæ apparebit minùs alta, non erit. Myrmecidis quadrigæ aut formicæ, Praxitelis operibus granditate ceſſerint; numquid arte? Nec opus tamen magno opere excuſo, magis eius modum. Produxi enim fortaſſe, quàm conueniebat, longiùs. agnoſco. ſed rerum id ingenio, non meo. Ego paucorum Capitum rem cenſebam: factus liber eſt, dum vara vibiam ſequitur, & cathêna me trahit cohærentium inter ſe rerum. Syrtes in terrâ Africâ eſſe dicuntur, in quibus homines obruantur æſtu reciprocantium arenarum. illæ hîc ſunt: & Scholicum hunc puluerem qui ſemel ingreſſus, cùm poterit exibit, non cùm volet. Cur tamen acriter excuſem? Grammaticus per contemptum ſæpè audiui. En, fauere conuicio huic ſemel volui, & Grammaticum me approbare bonâ fide. Tu, Lector, his fruere: et lege, vt gradum tibi ad maiora & altiora ſtruant. Vale.*

DIALOGI DE RECTA PRONVNCIATIONE LATINÆ LINGVÆ

CAPVT I.

In Italiam meus aduentus. Mureti ibi reperti laus. ad sermonem hunc præparatio: & quiddam de iuuenilibus meis scriptis.

ADOLESCENS in Italiam cùm venissem: acre desiderium mihi res antiquas noscendi, & viros, qui eas docti. Inflammabar cupidine doctrinæ veteris: & magni apud me omnes illi, qui in eâ essent magni. Inter quos M. Antonium Muretum iure censebam. virum, in quo non eruditio solùm varia, sed comitas etiam & lepos multus. Atque vt illâ nos exteros in admirationem sui rapiebat; ita istâ in amorem. cùm erga omnes tam prompta ei humanitas, vt rarò domus aut lingua eius cuiquam essent clausa. Itaque & mihi crebra ad illum itio: nec facilè reditio, nisi cum fructu aliquo & velut doctrinæ spico, quod colligebam ex fæcundo illo agro. Quod accidisse mihi recolo statim sub initia: cùm pereger adhuc & nouus ad illum viserem, tunc æstiuantem in Quirinali. Nam patronus eius Hippolytus Estensis, vir nobilis iuxtà ac splendidus, domum ibi alteram habebat in despectu & crepidine ipsâ collis: salubrem aëre, amœnam hortis, laxam ædificijs, adornatam picturis, statuis, & cetero omni elegantiarum cultu. eoque se conferre cum plerâque familiâ solitus sub æstiuos dies. Ibi igitur cùm Muretus, perrexi & conscendi ad eum satis manè. æstum enim vitabam, qui, vt mense Iulio, in ijs locis grandis. Atque cubiculum eius cùm pulsassem, dictus mihi à puero in hortis esse.

M. Antonius Muretus.

Domus Cardinalis Estensis.

esse. quos iniens, video eum molliter sanè ac lentè inambulantem cum libello. Salutaui. atque illo nec audiente, vt videbatur, nec respondente (lectionis enim totus erat:) ego iterùm, Vacásne Murete? an intempestiuus aduenio? dic, sodes, & abeo. Iamque auertebam. sed ille quasi excitatus, blandiore ad me voce & accursu, Tun' Lipsi es? inquit. ignosce. dum vnum te video, te non video. Quídni enim videre te dicam & tenere in hoc libello, in quo imago ingenij tui tam expressa? Nostin' hunc? (& simul Varias meas propiùs admouit, quas Antuerpiâ recenter erat nactus.) auidè & calidè legebam: nec, ita me deus amet, explebar. Et ô pulchrum pulchri ingenij tui fætum! Vulpecula tamen hominis, cur me celasti? Erubueram ego ad laudationem eius, & ad libri conspectum. &, Itáne properiter, inquam, ad te hæ nugæ? quæ quidem delatæ in tam cultas istas oras, audace nimis & infelice pennâ. Placituras eas alijs quî sperem? odi ego pater. & (verbo dicam) perisse vellem: adeò non lætor peperisse. At quòd te celauerim, ne culpa. per absentiam enim meam editæ: & nec nunc quidem in manu mihi exemplar. Ceterùm non ista, Murete, (ne nescias) vobis Italis & togatis scripta, sed braccatis meis & pellitis. itaque nec si habeam, prodam. Ille subridens, Hem! inquit, támne inclemens in nouam istam prolem? quam tamen deprimis & abijcis frustrà. tollam enim ego, & velut Leuana ero tenello huic fætu. Quid autem meruit libellus tersus, lepidus, & in quo ingenij iudicijque tui præclaræ notæ? Ego excipiens, Certè, inquam, notæ: sed ingenij ac iudicij iuuenantis. Quàm vaga & vana pleraque illa scriptio? censuræ quàm leues, futiles, & sæpè falsæ? Repeto iterùm. pudet & piget genuisse, sperno alleuare aut educare. Tantum nunc ad iudicium vel annus vnus addidit, vel cælum hoc Italiæ vestræ. Muretus iam seuerior, Parce, parce, inquit: in adfectatâ istâ seueritate peccas. Nam vt liberè & vt mos meus dicam, Non ego librum tuum vsquequaque à culpis præstem (video alibi in stilo iuuenilem luxuriem, in censuris calidius iudicium:) sed tamen nec vinum, vinum esse desinit, si aquæ in eo aliqua pars: nec liber tuus adprobus, si labeculæ interspersæ aut errores. Vtique in Critico isto genere. quod quis percurrit sine lapsu ac relapsu? non

Variæ lectiones nostræ.

Critica scriptio parum certa.

non Varrones illi aut Ælij olim, non Scaligeri hodie aut Turnebi. Itaque fide Lipsi, & perge in hâc viâ. quam si firmiori paullo pede (ætas hoc dabit) insistis: profectò Musa tibi serit, vt cum Pindaro dicam, * ἐπήρατον δόξαν. Benignè nimis & honestè, inquam. sed tu mone, quæso, sicubi aberrem, ac dirige: obnoxium reperies & pârentem. Vt enim viti pedamentis quibusdam ac ridicis opus est, ne iaceat: sic iuuentuti monitis, ne cadat. Fiet hoc quoque, ait ille. nec minùs monere amicum ego promptus, quàm laudare.

* *amabilem famam.*

CAP. II.

Ad sermonem hunc ingressio. Prædictum de dignitate & de fructu cognitæ Veræ Pronunciationis. Suetonius correctus.

SED ne plura de te, apud te: ecce cùm maximè intrabas Lipsi, auidus lector ego in * sermone tuo conuiuiali, qui de Effatu prisco est Latinæ linguæ. auidus, sed non satur: quia parciter conuiuiis tuis suggeris, nec imples nos cupitâ illâ dape. Diu iam ipse quæro, quæ vetus illa & vera pronunciatio: sed adhuc eo fructu, vt quærens assiduè, magis quæram. Oram aut finem repperi nondum. Tu autem quid? inijcis quædam & obijcis, sed ad extremum nil decernis aut statuis: & cùm nodos aliquot benè nexuisti, pendulum & iudicij incertum relinquis lectorem. Vt apis iniecto & relicto aculeo fugit: ita tu. Ego arridens, Adeò hoc non nego Murete, inquam, vt profitear vltrò hanc solam mihi fuisse mentem. Vos magni Senatores hæretis hîc & controuertitis: ego de plebe litteratorum interponam decretorium stilum? plus oris mihi, plus cordis. Quis igitur sermoni meo finis? ille; vt inquirente eo velut pugiunculo, elicerem & educerem iudicia vestra. Caprificum aiunt, cùm ipsa maturas ficus non gignat, insecta tamen quædam producere quæ veras ficus maturent, scalpendo, morsicando. eadem mihi mens, vtinam & effectus! Litem ego ad tribunal attuli: tu, aut tui aliquis similis, decidito eam Prętor. Sed tu Murete potiùs, qui idoneus valdè Palæmon ad sedandos Grammaticos hos fluctus. Muretus resiliens, Me huc vocas? inquit. ineptè. Adeò enim alios hîc sistere non idoneus, vt

* *Quē inserui secundo lib. Variar.*

Difficilis inquisitio priscæ pronunciationis.

De quâ parū plenè ego olim scripsi.

fluctuer ipse ego. Nec tamen fugiam nimis, fateor, sermonis huius viam (præsertim si secanda illa tecum:) nisi tenue illud me absterreat & inutile quæstionis. Quæ enim hîc dignitas? qui fructus? Anxia inquisitio Lipsi, nec res tota tanti. Et sanè peccamus iam sæpè curiosâ istâ curâ nos litterati. Quidam eo ingenio siue vitio oculorum esse ferunrur, vt de die cæcutiant, in tenebris cernant. vide ne nos ijs similes, qui ad minuta & tenebrosa hæc acriter oculos pandimus, claudimus ad Sapientiæ lucem. Ego iam iritatior, Moram Murete inijcis, inquam, sed, cum Plauto nostro dicam, morè. Vilescit tibi hic sermo. Itáne? scilicet Mureto aut Lipsio indignum decurrere Grammaticum hoc æquor, quod tot olim Senatores, imò addo, Imperatores? Messalla orator, è clarissimâ Coruorum gente, non librum integrum De vnicâ litterâ S. composuit? & cum laude quidem nominis sui, adeò sine fraude. Claudius Imperator, quantâ curâ, & pænè dicam ambitione, tres nouas litteras inuexit, ijsque Romanam linguam auxit? non aliâ, quàm si totidem regnis imperij fines. Iam Cæsar ille Iulius De Analogiâ, id est leuibus Grammaticorum tricis, binos libros conscripsit: & triumphales illas epulas variare & interstinguere non erubuit scholicâ istâ dape. Augustus ipse maiestatis suæ vsqueeò retinens Princeps, vt deorum sibi honores vindicaret adhuc viuus, quàm sollicitè apud nepotes suos, quid & quomodo scriberent, cauit? Quin ipse eos *& litteras & notare* (ita in Suetonio legimus, non *natare*, quod obtinuit, & quod remotius à Tranquilli mente) *aliaque rudimenta per se plerumque docuit: ac nihil æquè laborauit quàm vt imitarētur chirographum suum.* En, ad ferulas istas seriò descenderunt ipsa sceptra: & nos fastidimus ac delicias facimus, si per lusum in ijs consumamus pauca verba? Dico per lusum. ne tu curiosas mihi curas ingeras: quas tecum sperno, & inter remissiones hoc agi saltem postulo, ambulando, garriendo. At enim non istis fructus. Quis dicit? Pullati fortasse & bullati. at non hoc mei purpurati quos adduxi, non magni omnes viri, apud quos ea semper magna. Speciem non habent, fateor; rem certè & vsum. Vt stirpe arbores, fundamento ædes; sic litterarijs istis elemētis ardua illa doctrinarum nixa, & Sapientiæ ipsa templa. Sed vt ista latent, etiam illa.

Tenuis etiam inquisitio: & vulgi iudicio, sine dignitate.

At non sensu meliorum, & melioris aui.

Principes viri olim in Grammaticis curis.

In Suetonio emendatio.

Quatenus hæc tractanda.

Quæ vtilitas eorum.

Occultam eam esse, at non paruam.

illa. Ecce in naui vela & armamenta omnium oculis se munusque suum ingerunt: delitescit in puppi gubernator ille clauus. idem in scientiarum isto corpore cense: in quo speciosæ aliæ, aliæ occultæ sed efficaces. Quamobrem, mi Murete, aggredere, & fuge formidines istas vani vulgi. Ille cum risu manum mihi premens, Vellem tuam hanc Formidinem, inquit: quâ callidè in retia ista me compellis. Sed túne valdè vacuus? Quid iam! inquam. Quia, inquit, longiorem textum præuideo huius sermonis: qui nec ordiendus est, si abrumpendus. Alacriter ego: At non Vacuna magis vacua Murete, quàm ego. Lustrare, vagari, discurrere, hoc opus meum Romæ. Age, incipe cum deo. Ille doceat, ducat, inquit. sed ego te priùs, nisi abnuis, ad viæ huius caput, extra æstum qui adsurgit. Valdè placet, inquam. & en, opportunè hîc scamellum sub statuâ ipsâ facundi dei. (Mercurius ibi è marmore.) insidemúsne? Insidemus, ait Muretus, vel ominis certè caussâ; vt mentem eius participemus, & interpretem linguam. Sed heus tu, in parte scilicet iuuabis? In partu, inquam ego. nam, vt Socrates ille tuus (quem ita amas vt in * anulo gestes) obstetricis munus fungi se ait, & interrogando, dubitando, elicere veritatem: sic ego parturientem te aliquid fortasse iuuero mouendo, quærendo. Ille risit, & sic cœpit.

* Effigie eius veteri signabat.

CAP. III.

Quæ caussa corruptæ Pronunciationis? Ea altiùs petita, à propagatione sermonis: quæ per Romanum totum orbem. Afros, Gallos, Hispanos, Britannos Latinè vulgò sciuisse. Hanc caussam corrupti soni germani: item Barbarorum incursum. Italica lingua quando cœperit? Penula Grammatica vestis. Capellæ, Augustino, Tacito lux.

PRIVSQVAM hoc stadium seriò ingredior, Lipsi; si placet, ad carceres ipsos paullùm resistam. Nam corruptam aliamque à veteri Pronunciationem nostram esse, vniuersus hic sermo te docebit: quomodo, quibusque caussis, nónne iure breuiter prælibabo? Mihi videor, ad rei tuamq; lucem. Lingua igitur, quam Latinam appellamus, exiguis olim finibus, vt ipsa gens, contenta, circa Romam ferè & finitima in-

Haud latè fusa olim Rom. lingua.

fero Tiberi hæsit. Italiam ceteram adeò non peruasit, vt quæque gens suo vsa sit, & diuersissimo ab hac sermone. Volsci, inquam, Osci, Hetrusci, Samnites, Brutij, Apuli, peculiares & suæ indolis linguas vsurparunt: quas diu, aucto etiam imperio, tenuerunt. Nam Romanis etsi arma inferre finitimis acris cura fuit: non etiam mores, sacra, linguam. quin contrà, aliquamdiu arcuisse ista videntur, & communicari ea cum alijs recusasse. Certè vt beneficium indulsêre, & veniâ ad eam rem opus ac permissu. Liuius clarè suggerit, lib. XL. *Cumanis* (* Osca, aut Græca eorum lingua) *eo anno petentibus permissum, vt publicè* (id accipio de scriptis decretisque publicis) *Latinè loquerentur, præconibusque Latinè vendendi ius esset*. Hoc narrat sub annum Vrbis DLXXIII. Vt videatur etiamtunc, post Punica bella finibus valdè auctis, haud valdè auxisse lingua. At mox immensum: & diu coërcita, velut rupto obijce, se effudit. Occasione quidem & caussâ duplici. Missu primùm coloniarum: deinde, Communione ciuitatis. Nam de colonijs; cùm Romani eas spargerent, firmando imperio, per omnes gentes: necessariò vnà etiam linguam. quia numerosi isti coloni: & æquabant plerumque aut superabāt ciuium veterum partem. Ita si commercia aut colloquia futura inter eos: alteros in alterorum linguam migrare paullatim necessum erat. & quos potiùs, quàm qui victi? Ingenium & natura ipsa ita fert, vt flectāt se omnia ad mores, cultumque victoris. & inprimis sermo: cuius lenis & lenta mutatio grauis nemini, curiosis nonnullis suauis. Discendi enim speciem habet, & sciendi. Hæc ratio incredibile quàm citò, quàm latè, diffuderit Romanum hunc sermonem: & frugifera semina eius iecerit per orbem terræ. Non aliter quàm Græcos olim, hac ipsâ viâ, propagasse obseruo suum. Colonijs enim interspersis, Asiam illam totam minorem implerunt scientiæ & linguæ: inde Rhodum, Cyprum, insulasque finitimas. sed & loca mox sita longiùs, Siciliam, Italiam (ora enim illa maris quæ magna Græcia dicta, habuit & * linguam:) quin Massiliensium operâ Galliam ipsam, & Hispaniam per Emporienses. Denique in Syria, & Orientis magnâ parte, imò apud ipsos Parthos, * auctores mihi, valuisse & increbuisse hunc sermonem. Iam caussa altera, Communio ciuitatis. Romani

Variæ Italorum gentes, sermone variabant.

Romani parci & tardi in cõmunicandâ suâ linguâ primit.

* Siti enim in Oscis. & tamen quia colonia Græcanica, suspicari & de Græcâ possis.

Posteà largi.

Quomodo diffuderint?

Per colonias primò.

Vti & Græci olim suam.

* Ex Liuij XXXI.

* Plutarchus in Crasso.

mani videlicet paullatim munes magis & benigni, ius illud grande ſuæ vrbis, non ſolùm cum adſitis gentibus communicarunt, Etruſcis, Vmbris, Samnitibus alijsque Italorum: ſed & cum diſſitis. nec pudori ijs, non dicam Græcos & palliatos, ſed barbaros & braccatos miſcere ſuæ togæ. Res clara. At qui donati eo iure: quomodo vti frui honeſtè eo poterant, ſine conſcientiâ linguæ? quomodo ciues Romani haberi & cenſeri, niſi vt Romanè intellegerent ac ſonarent? Quin adeò neſciſſe id, non turpe ſolùm, ſed periculo iunctum: vt exſtent exempla, ob vnam hanc noxam, ademptæ ciuitatis. Claudius certè Imperator, * *Splendidum virum Græciæque prouinciæ principem, verùm Latini ſermonis ignarum, non modò albo iudicum eraſit, ſed etiam in peregrinitatem redegit*. Iamque Romani honorem ſuum agi palàm cenſebant, in honore ſuæ linguæ. * Ita ne legatis quidem gentium exterarum permiſſum in curiâ, niſi per interpretem, loqui: ijsque Latinè ſemper reſponſa data. Primus Molon Rhetor in Senatu auditus gẽtis ſuæ linguâ, circa annum Vrbis DCLXXII. Idque ſeruatum *non in vrbe tantùm noſtrâ*, ait Valerius, *ſed etiam in Græciâ & Aſiâ. quò ſcilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur*. Quin nec Præſides prouinciarum aut Prætores, niſi Latinè ius dicebant: & quidquid publicè geſtum, elatum eâ linguâ. Adeò vt Tiberius Imperator (Suetonio ſcriptum) *militem Græcè teſtimonium interrogatum, niſi Latinè reſpondere vetuerit*. Benè igitur & verè * Auguſtinus, de hac Romanorum, vt ipſe interpretatur, ambitione: *Data eſt opera, vt ciuitas imperioſa non ſolùm iugum, verumetiam linguam ſuam domitis gentibus per pacem ſocietatis* (corrigi velim, *ſociatis*, aut certè, *ſpeciem ſocietatis*) *imponeret*. At * Plinius beneficentiam id accipit; &, meo animo, in Italiæ laudibus iure ponit, *quòd tot populorum diſcordes ferasque linguas ſermonis commercio contraxerit ad colloquia, & humanitatem homini dederit*. Præclarum enim reuerà donum, & exitu vtile, quacumque tandem id fini à Romanis. Separatio illa linguarum, gentem à gente ſeparat: &, vt vetus quiſpiam ſcripſit, *efficit loquendi varietas, vt externus alieno non ſit hominis vice*. Ita ſparſa igitur, bono generis humani, hæc lingua: tam longè, latè, vt Plutarchus ſcripſerit, *omnes ferè homines, ſuo æuo, eâ vſos*. Pauca,

Deinde, per communicatã ciuitatem.

Turpe enim ciues linguã neſcire ciuiũ.

Imò & periculoſum.

* Sueton. cap. XVI.

* Hæc Valerius lib. ij. cap. II.

Solus Rom. ſermo publicè in vſu.

* Lib. XIX. de Ciuit. cap. VII.

Correctus leuiter Auguſtinus.

* Lib. III. cap. V.

Vtilis hæc diffuſio humano generi.

ſed notanda eius verba, in Quæſtionibus Platonicis, hæc: *ὡς δοκεῖ μοι περὶ ῥωμαίων λέγειν, ὧν μὲν λόγῳ νῦν ὁμοῦ τι πάντες ἄνθρωποι χρῶνται.* Sed ſparſa tamen verſus Occidentem Septentrionesque maximè: quia Græci & Orientales, haud æquè faciles cedere & faſces ſubmittere ſermoni, quem præ ſuo putabant parum cultum. At Afri, Galli, Hiſpani, Pannonij, Britanni, auidè arripuerunt: & inducto nouo, paullatim abolitum iuerunt veterem ſermonem.

Quæ tamē in noſtris oris maximè.

Afri, Latini: De Afris, Apuleius in Floridis index: & Auguſtinus, Cyprianus, noſtrique illi proceres, qui plebem in ſacris conuentibus allocuti ſunt Latinè. Conciones nónne extant?

Galli pariter: De Gallis, & quidem iaminde ab Auguſti æuo, Strabo: *quos negat dicendos vltrà Barbaros, μετακειμένους τὸ πλέον ἐς τὸν τῶν ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ, mutatos iam in Romanum morem, & linguâ & vitâ, quoſdam & ciuili gubernatione.*

Item Hiſpani: Idemque de Hiſpanis: *οἱ περὶ τὸν βαῖτιν, τελέως εἰς τὸν ῥωμαίων μεταβέβληνται τρόπον, οὐδὲ τῆς διαλέκτου τῆς σφετέρας ἔτι μεμνημένοι. qui ad Bætim colunt, plenè planéque conuerſi iam in Romanos ritus, adeò vt nec ſermonis ſui patrij meminerint.*

Pannonij, & Britanni. Et Velleius, de Pannonijs: *In omnibus Pannonijs non diſciplinæ tantùm, ſed linguæ quoque notitia Romana.* Nec ambigam etiam de Britannis, ex Tacito, qui de Agricolâ eorum Præſide: *Iam verò Principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudijs Gallorum anteferre. vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent.* Itaque ex fide, Iuuenalis:

Gallia cauſſidicos docuit facunda Britannos.

Qui idem, etſi per Satyricum riſum, oſtendit de Thule. Atque hæc, Lipſi, diffuſio Romanæ linguæ. de quâ ego ſatis fuſè, vt cauſſas hinc peterem confuſæ Pronunciationis. Hæc enim prima veráque occaſio. quòd ſparſa lingua per gentes tam varias, variauit ipſa: nec patrium illum colorem diu tenuit, aut ſuccum. Vites arboresque tranſlatæ degenerant: cur non & ſermo? Aquæ in fonte ſuo aliter, aliter in riuis ſapiunt: ſermonem tu vbique indolem ſuam ſeruare vis? Non potuit. & colorem, vt ita dicam, ſaporemque mutauit transfuſus in tot gentium canales. Ipſos Italos abiſſe in pronunciando à germanitate illâ * Cicero fatetur, quæ in Romanis: Præneſtinos Plautus irridet, verba quædam vitioſè efferentes: in nobis barbaris

Tam latè fuſa lingua, pura non manſit.

** III. De Oratore.*

baris horum nihil ſit? Qui iaminde ſub initia, vt opinor, rectam pronunciandi lineam firmiter numquam inſtitimus: & magis ab eâ excidimus, poſt mixtionem & influxum tot gentium barbararum. Gothi, Hunni, Vandali, inſerti nobis; nec vitium aliquod ſermoni fecerit hæc contages? magnum. præſertim cùm non perambularint hæc loca, ſed inſederint; & vt Romani, arma ſua pariter intulerint, mores, linguam. Hoc modò interfuit, quòd manſio eorum minùs diuturna. Itaque non Pronunciatio tantùm per eos corrupta ſoniq́ue verborum, ſed ipſa verba; & facta ex variâ illâ fæce miſcella quædam & noua lingua. Hinc Italica iſta originem ſuam habuit, hinc Gallica & Hiſpana: in quibus Latij veſtigia clara vides, & ſemen priſci ortus. Igitur Feſtus iure ſcripſit: *Latinè loqui à Latio dictum eſt: quæ locutio adeò eſt verſa, vt vix vlla eius pars maneat in notitiâ.* Ego hîc interpellans, Hócne Feſtus? inquam. & iamtum illo æuo ita deſita priſca lingua? vix, Murete, fides. Mihi hoc fidum, inquit. & ante mille annos in vſu & vitâ fuiſſe Italicum hunc ſermonem ſcio, languido aut emortuo Latino. Argumentum mihi ex narratione, quæ in Hiſtoriâ Miſcellâ, de rebus ſub Mauritio Imperatore geſtis. Ait: *in exercitu cùm animans cecidiſſet, clamante quodam** TORNA TORNA FRATER, *vniuerſas copias in fugam verſas ambiguo illo vocis.* Agnoſcis clarè Italiciſmum in ijs verbis. Et alterum firmius, ab inſtrumento quod Lutetiæ in Bibliothecâ Regis adſeruatur. Tranſactio eo continetur Stephani tutoris cum Gratiano pupillo, ſcripta anno Iuſtinianæi imperij trigeſimooctauo; & ſcripta hac vulgare linguâ. At ſi ſermo ipſe Romanus perijt: quî ambiges de ſono? id eſt, de re fragili ac flexili, & ad omnem occaſionem factâ frangi. Sed enim ſermonem è libris iterùm inſtaurauimus. Ita. ſed quâ arte iſtum? non enim ſcribitur aut pingitur: nec hauriri eum fas niſi à viuâ voce. Quid verba facio? ſponſione prouoco, Ni tam corrupta hodierna pronunciatio iſta ſit, vt ſi quis è veteribus Togatis illis prodeat & nos audiat: non audiat, & vix verbum capiat è denis meis verbis. Sed exſpatior fortaſſe. rem nunc aggredior, & calcare incipiam has ſpinas. Tu penulam mihi, Lipſi, das? Quid ita? inquam. Vt ſeriò Grammaticum agam, ait: & eâ me velem

Pronunciatio germana ægrè migrat in exteros.

Et quod eius fuit, hoſtes corrupêre ac Barbari.

Per eos noua lingua inuecta.

Confuſanea illa Italica, Gallica & Hiſpana, Latinæ matris notha proles.

Quãdo Italica cœpiſſe videatur.

* Quod Italis, Verte, aut Redi.

Si ſermo corruptus: quî non pronunciatio?

Quæ à viuis ad viuos tantùm puriter tranſit.

Quanta hæc corruptio?

Penula, olim Grammaticorũ propria.

lem in has puncturas. Nam, ne nescias, veterum Grammaticorum ille mos, penulâ vestiri. Martianus Capella doctè & scitè ingerit, qui libri III. initio Grammaticam suam, *in Senatum deorum ingressam* describit *penulatam.* Augustinus I. Confessionum ab hac ipsâ caussâ, minutos istos Magistros dixit penulatos. *Quis autem penulatorum magistrorum audiat aure sobriâ, ex eodem puluere hominem clamantem, Fingebat hæc Homerus*, &c.

Etiã Aduocatorum, aut patronorum.

Et iam apud magis priscos, Aduocati & Caussarum actores prodibant in hac veste. Tacitus, siue Quinctilianus, in eo De Caussis corruptæ eloquentiæ: *Quantum humilitatis putamus eloquentiæ attulisse penulas istas, quibus astricti & velut inclusi cum iudicibus fabulamur?* Benè Astricti & Inclusi: quia talis illa ipsa vestis. stricta inquam, corpus ambiens, & velut pressim includens. Ideò Somniorum peritus ille interpres, Angustias & timores nunciari vult, angustâ eâ veste. Verba * eius libro II. Χλαμὺς δὲ, ἣν ἔνιοι* μανδύην, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ βέῤῥον, (anne βίῤῥον, è Suida? qui ἱμάτιον ῥωμαϊκὸν interpretatur?) καλοῦσι, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν μαντεύεται, διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ σῶμα. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ λεγόμενος *φαινόλης. Euge! beas his sermonibus, inquam. Doces & dicis ore alio nondum dicta. Sed pergísne celeri hoc pede?

Tacito lux. & quod genus ea vestis?

* Artemidori.
* Lacernam intellege, quæ penulæ haud absimilis
* Ita Græci penulam, siue pęnulam.

CAPVT IIII.

Pronunciatio generatim definita: diuisa: & quis dicendorum hîc ordo.

IMò clementer nos volo Lipsi, ait, & κατὰ ποδὸς βάσιν. Simulque silentio aliquo interposito, sic cœpit, Age, age. sperno iam carceres, & seriò ingredior in ludicrum hunc Circum. Verè ludicrum Grammaticum enim sacrum ordior: & fio, cum Aristophanæo Socrate, * ἱερεὺς τῶν λεπτοτάτων λήρων. Me quidem iudice, ista nugæ: sed tamen difficiles subtilesque nugæ. & benè * ille in hac re,

* Sacerdos tenuissimarũ nugarum.
* Terentianus Maurus.

Fronte exile negocium
Et dignum pueris putes:
Aggressis labor arduus.

Sed & nugæ fortasse vtiles: si id saltem peruinci possit, vt non in lucem solùm ista veniant, sed in vsum. Dignitas certè & splendor

ſplendor per ea concilietur Latinæ linguæ. Sed Deus & Fatum hoc viderint: tu Prætor mappam mihi iam miſiſti. PRONVNCIATIO, Lipſi, de quâ agimus, à me definitur *recta & legitima verborum expreſſio per ſillabas, litterasque.* Rectam, capio eam, quæ antiqua. Valet quidem in omni re Fabianum illud, *Vetera maieſtas quædam &, vt ſic dixerim, religio commendat:* hîc maximè, vbi nihil tenes, niſi tenes priſcum vſum. Ratio aut acumen quid te adiuuent? iaceant in hac parte neceſſum eſt. & fruſtrà aliquis à ſe ſapiat in linguâ, quæ peregrina tota & aliena. in quâ vna veri via, olim tritam viam vidiſſe. Tu aduena & nouus ſi in Italicâ hac, præter ipſos Italos, præſipias aliquid aut præcipias; riſum nobis iure debeas. pariter Barbari, ſi in Latinâ. Dixi *per ſillabas litterasque:* vt duplicem eam oſtenderem, ELEMENTAREM & ACCENTVALEM. Illam appello, *quæ in notis ipſis litterarum exprimendis cernitur.* Hanc, *quæ in ſillabis apto tono ac modulo attollendis ſiue deprimendis.* In his enim duobus tota Pronunciatio poſita. Ordiar ab Elementari igitur, & decursâ eâ tranſibo ad Accentus. Elementa ſiue Litteræ (etſi Priſcianus diſtinguit, & illa propriè dici de ſono litterarum vult, has de figuris ſiue notis.) viginti tria Latinis. Ea diuiſa in duas claſſes, Vocalium & Conſonarum. quibus addo & tertiam Diphthongorum, quæ ex Vocalibus miſtæ. Omnes eas, certè pleraſque, aut malè à nobis efferri aut mutilè, hoc docebo. Tu attende. ego de Vocalibus vocalis primùm ero: quæ quinque ſunt, A. E. I. O. V.

Quid ſit Pronunciatio?

Ad vſum ea, non ad Rationem exigẽda.

Quotuplex illa? Elementaris. Accentualis.

Ordo dicendorum, & materies.

CAPVT V.

Vocales omnes Latinis Pluri-ſonæ. Eædem modulo & quantitate ancipites: ideoque olim Pronunciatu & ſcriptu diſtinctæ. Geminatio earum qualis? Apex qualis?

EARVM omnium Latinis plus vno ſonus. Priſcianus denos aut plures cuique tribuit, ex enunciatione, ex flatu, ex accentu. Tu eum vide. nam ego cur ſubtilia illa perſequar, ſine bono vllo vſu? Sonos eos tantùm exigam, qui in naturâ ipsâ litteræ & in ſolitario eius proprioque effatu inſunt. Talis, vt minimùm, cuique vocali duplex. Ego interrupi, Dupléxne? inquam.

Vocalium plures ſoni.

Duo cuique, vt minimum.

inquam. at nobis, mi Murete, simplex. Quiesce, inquit, audies. imò non duplex modò, sed quibusdam triplex quadruplexque.

Idq; prout breues, aut longæ.

sed minimùm duplex. Cùm enim Vocales omnes ancipites sint Latinis (de quantitate loquor) & modò longæ eæ, modò breues: curæ inprimis habuerunt prisci, vt sono ipso distinguerent, quantæ illæ in quâque dictione. Ex ipso inquam enunciatu colligebas,

Commodum id ad amphiboliam vitandam.

A, an I, longum in *Palus*, in *Sinus* dicerem: O, an V, in *Populus*, in *Vter*: & *Legimus*, præterito tempore efferrem, an præsenti. Decorè, imò vtiliter. nam hodie quæ confusio & turbela? Omnium pariter idem sonus, breuium longarumque. adeoque Vocalem vnam non discernimus, vt nec eam à Biuocali. Itaque iure ambiguitatibus scatet & sordet hic noster sermo, præ antiquo.

Quod discrimen etiam in scripturâ.

Nec cura ijs solùm hæc in enunciando: etiam in scribendo fuit. Aliter omnino Vocales longas pingere soliti, aliter contractas.

Nam longas duplicabant.

Nam has solitarias ponebant, ad exemplum hodiernum: illas geminabant, vt duplicatione ipsâ duplicem & productum in ijs ostenderent illum sonum.

Quo æuo id solitum.

Hunc vsum scriptores prisci mihi firmant, vt Victorinus Afer: *Næuius & Liuius, cùm longa sillaba scribenda esset, duas vocales ponebant*. Quinctilianus: qui mansisse id ad Attium vult, his verbis. *Vsque ad Attium & vltrà, porrectas sillabas geminis vocalibus scripsêre.* At Terentius Scaurus Attium ipsum auctorem facere eius inuenti videtur: vt censeo, falsò. *Attius*, inquit, *geminatis vocalibus scribi naturâ longas sillabas* * *voluit: cùm alioqui adiecto vel sublato apice longitudinis vel breuitatis nota* * *possit ostendi*.

* Fortè, noluit.

* *posset.*

Apex in duplicationem successit.

Qui benè tamen de Apice monet. quem secuta ætas, vt compendi faceret, vsurpauit pro geminatione. * Apicem appello, *lineam transuersam quam superijcere vocalibus longis soliti*, hoc modo. Ā. Ē. Ō. V̄. Nam, I, consultò omisi: quæ sola nec geminata olim, nec apicata, vt dicam infrà.

*Ego eius loco Accentu flexo vtor vel abutor in meis libellis: quia Typographis ita visum. At priscum illud reduci velim.

Quid is, cuiusq; vsio.

Hæc linea est, quam Græci dixêre τὴν μακρὰν. Quinctilianus de eâ ritè & commodè: *Vt longis sillabis omnibus apponere apicem ineptissimum est, quia plurimæ, naturâ ipsâ verbi quod scribitur, patent: sic interim necessarium, cùm eadem littera alium atque alium intellectum, prout correpta vel producta est, facit. vt Malus vtrùm arborem significet an hominem non bonum, apice distinguitur. Palus aliud priore sillabâ longâ, aliud sequenti significat. Et cùm eadem littera nominatiuo*

casu

casu breuis, ablatiuo longa est; vtrum sequamur, plerumque hac notâ monendi sumus. Atque vt geminatio dudum, sic Apex iste nunc prorsus aboluit. maiorum æuo in tam crebro vsu, vt Isidorus autumet habitum eum inter legitimas ipsas litteras, his verbis. *Inter figuras litterarum, & Apices veteres duxêre. Est autem linea iacens super litteram, æqualiter ducta.* Nos vtimur, sed longè aliorsùm, & N. vel M. litteræ velut suppositicium eum, compendiariâ quâdam scripturâ, habemus. Quod tamen haud nouitij planè inuenti videtur. siquidem in priscis etiam libris hic apex occasionem erroneæ isti scripturæ præbuit, * *Quotiens, Totiens, Vicensimus, Formonsus, Aquonsus:* cùm scilicet inuenissent, *Quotiēs, Vicēsimus, Formōsus.* Hæc vniuersè de Vocalibus, earumque sono: singulas nunc mihi vide.

Et ille, & geminatio, nūc periȳt.

Aut quidē in alio nobis vsu.

* Tamē hæc in vetustissimis tabulis æreis marmoreisq; legas. ideò amplio, nec temerè damnem.

CAPVT VI.

Vocales primos affectus naturæ exprimere: & plurimùm, mæstos. Artemidorus illustratus. A, litteræ geminus sonus, Crassus & Exilis. In Crasso, duplex ea scripta: sæpè cum flatu interposito.

ATQVE agmen mihi totum, A, ducet. iure. Cur enim non ea princeps, quæ Naturæ ductu, principium voci dat? Infantes vide: per hanc vagiunt. Pueros: per hanc babant, lallant, tatant. Viros, fæminas: præcipuos adfectus effeerunt per istam. Gaudent? *ha ha,* audies. Dolent? *ah, ah,* ingeminabunt. Nec dissimilis obseruatio (permitte mihi curiosam paullùm curam) in Vocalium ceteris. E quibus, E, pariter gaudij dolorisque index. illius, cùm *Eu, Euge, Euoe, Euare* dicimus: istius, cùm *He, Hei, Heu, Heiulare.* Sicut O item *nos lætos* exclamamus, & *Ohe* saturos ac benè habitos, & Ouamus exsultantes. contrà, O, & *Oh nos miseros,* etiam audies in dolore. At, I, in admirationem valet, cùm II ad nouitatem iteramus, itemque *Io* ad triumphum. V, mæroris tantùm nota est: ab eâque *Hu, Hui,* & *Vlulare.* Cùm tamen attendis; magis est vt mæstificæ omnes sint, & dolor in ijs præualeat, sicut in omni vitâ. Ideò benè & peritè de interpretatione earum * Artemidorus: τῶν γραμμάτων τὰ μὲν φωνήεντα, καὶ φόβους καὶ ταραχὰς σημαίνει. *Litterarum quæ vocales, metus ac turbellas significant.* Sed missis

A, littera naturâ princeps.

Index adfectuum.

Qui expressi etiam per vocales alias.

Vt in E litterâ obserues.

Vt in O.

In I.

In V.

Artemidoro facula.

* Lib. III. cap XXXIV.

Quotuplex A litteræ sonus. delicijs, redeo ad meas ſpinas. A, igitur litteræ Pronunciatio duplex, Craſſa & Lenis. Illa, cùm longa: hæc, cùm breuiata. *Lenis prior: & quomodo efferendus?* Lenem ſic efferes: *ore diducto, flatu valentulo, ſuſpensâ modicè linguâ, nec dentibus appulsâ.* Ita dices, *Amo, Facio, Adigo*: ſic vt audis, & paullùm modò attenuatiùs ſubtiliusque quàm vulgò. A *Craſſus alter: & quî exprimas?* Craſſam incraſſabis pariter. efferes eam *ſpiritu lento & haud æquè valido, ore modicè aperto, & preßim* (me vide) *rotundo*. denique in longâ eâ enunciatio longior, & velut AA geminatæ. *Ad diſtinctionem ea res valuit.* Sic dices, *Amaabam, Effaari, Aaram, Faatum.* Sic diſtingues *Maalum* in naui aut in pometo, ab homine *Malo*: ſic *Anum* ebriam ab *Aano* obſcęno: ſic *Lingua* tibi ſecernetur à *Linguaa*. Hęc *Sueuorum in ſuâ linguâ etiam hodie, vt audio, pronunciatio & ſcriptura eſt: hæc veterum fuit. quam Lucillius, & ij qui Apices prætulerunt, eijcere conati fruſtrà. Nam illius verſus apud Victorinum ſunt, è IX. Satyrar.

*Sueui enim inter Germanos pingue illud in plerisque litteris retinent.

Lucillius dãnat geminationem.

A, primum eſt, hinc incipiam, & quæ nomina ab hoc ſunt.

Deinde:

A, primùm longa & breui ſillaba: nos tamen vnum
Hoc faciemus, & vno eodemque, vt diximus, pacto
Scribemus PACEM, PLACIDE, IANVM, ARIDVM, ACETVM,
Ἄρες ἄρες *Græci vt faciunt.*

Damnat ecce manifeſtò hanc in ſcripturâ geminationem: ſed *Penè fruſtrà: quia non auditus vulgò.* nec Apices, vt videtur, agnoſcit. Damnat tamen ita, vt non omnes iudici illi fuerint audientes. Nam etiam pòſt, in libris *Certè libri & lapides tenuêre.* & lapidibus hæc ſcriptura. C. NVMONIVS. VAALA apud Horatium in manuſcriptis eſt, itemque in Numis: & Aletri legi in lapide, L. BETILIENVS. L. F. VAARVS. Ab hac ratione in Faſtis & monumentis paſſim eſt SERVILIVS. AHALA. an recte, & an non veriùs *Ala*, fruſtrà litigant viri docti. Ego eos *Ahala, vnde: & cur ſcriptus?* moneo *Aala* fuiſſe olim, ex ratione geminandi, quam dixi: & flatum ſolitum interponi ſæpè, ad ſuſtentandum, ſiue etiam molliendum. Simile eſt, quod * *Mehe*, pro *Me*, antiqui Litteratores notant, & *Mehecum*, atque etiam D. interſitâ, *Medecum*. Nec ab alio fonte *Prehendo, Vehemens*, cùm vera ſint *Preendo, Veemens*. Itemque *Mihi* hodie, quod *Mi*, & *Mii* antiquis. Ahalam quidem quod Alam valere, Cicero oſtendit clarè in Oratore ad Brutum: *Quomodo noſter Axilla* (malim *voſter*. nam in

*Quinctil. lib. I. cap. II.

Serui-

Seruilios adoptione Brutus translatus.) *Ala factus est, nisi fugâ litteræ vastioris?* De primo elemento eiusque duplici sono, satis.

CAP. VII.

Quadruplicem videri sonum in E litterâ fuisse. & ij ordine expositi. Hanc ipsam pro I sæpè scriptam. Iulij Cæsaris Scaligeri laudatio.

E me * rogat & prensat. cuius enunciatio certò duplex est, arbitrariò quadruplex. In Exilem & Pinguem ea diuisa, vt vocales omnes: sed, nisi fallor, duplex iterùm in illâ sonus, & in istâ. Acutè hæc indagem & obseruitem fortasse: quid refert, si verè? Primùm igitur, E, pinguis enunciata vt EE duplex: enunciata, sed & scripta. In Nummis legimus, FAVSTVS.FEELIX. in lapide: BASILICAM.CALECANDAM.SEEDES. Quæ autem hæc pronunciatio? me iudice, illa quæ apud * Gallos in plerisque Latinis vocibus hæsit. *Miel, Fiel*, dicunt, pro Melle, Felle: ipsis verbis priscis, & fortasse germano sono. Nam olim fuit *Meel, Feel*. In scripturâ tamen peccarunt Galli: etiam isto, quòd extendêrunt, vt solet vulgus, ad sillabas breues. Nam *Bien*, à *Benè*, habet hanc stirpem. Quæ corrupta enunciatio tamen iam olim: vt discas è lapide (enimuerò sculptores illi aut marmorarij plerumque imperiti, & ideò in scripturâ sonum attendentes modò & exprimentes.) qui in hac Vrbe conspicitur: PATRONII.SVAE.BIIANII.MERENTI.FECIT. quod non aliud quàm Crasso enunciatu *Benè*. Simile in altero, SIISTIA. HIILLAS. quod accipio, *Sestia Hellas*. Hîc prior sonus vt videtur (non enim adfirmem prorsus) in E longâ. quem efformabis, *ore primùm semicluso, dein aperto, cum intentiore spiritu, labijs productis modicè, appulsu nonnullo linguæ ad primores dentes*. Alter in eâdem, non productus æquè, sed magis latus, & ad A tenue nonnihil inclinans. quem exprimes, *aperto magis ore, lento sed forti flatu, linguâ suspensâ & fastigiatâ leuiter, nec vllam in partem motâ*. Denique verbo vno, Lipsi, insonat hoc E Latum (ita appellare malim, quàm Pingue aut Crassum) idem quod Eta Græcum. Firma ac certa hæc pronunciatio, (supra primam illam, cui primus auctor ego:) eique stabilitor Ausonius:

*Reuerà hoc item blandiens in eius sono.

Duplex EE. elatum & scriptum.

*Etiam nos Belgæ EE duplicem sic efferimus. *Deel*, pars: *Geheel*, integrum: *Neen*, non.

Lapidi ab suo barbâro lux.

Efformatio soni.

E pro Eta.

Efformatio soni.

Eta quod Æolidum quodque ε valet, hoc Latiare E.

Mens enim eius carminis, E Latinum æquiparare sono ἦτα & Græcanicum. Et Terentianus Maurus:

Litteram namque E videmus esse ad Eta proximam.

Adde Capellam: *E vocalis duarum Græcarum vim possidet. Nam cùm corripitur, E Græcum est, vt ab hoc Hoste: cùm producitur, Et est, vt ab hac Die.* Manet hodie hæc enunciatio in multis: *Ascendo, Effectus, Obses, Dens, Mens, Lens, Mensis, Estur, Endo.* No

Donati intricatæ sententiæ verba: nec scio an sana.

uum & acutum aliquid Donatus huic rei dixerat, sed loci corruptis, ita vt mentem eius non tam capiam quàm captem. In illud Terentij, *Filium perduxêre vt vnà esset*, scribit: *Id est, v cibum capiat, & correptè.* Legam, *E correpto.* Iterùm in illud, *V de simbolis essemus*, sic: *Melius Essemus producta E litterâ.* Quo scholium clarè pugnat in illud prius. & sanè hîc quoque corrigam, *Melius quàm Essemus.* Nam, meâ mente, hæc mens: A Edo edis, Esse cùm formatur: originis adspectu, E primam correptè enunciari debere. cùm à Sum, productè. Præfert au tem vtroque loco, ex sententia carminis, Esse ab Edo: ideoqu monet, & distinguit ab effatu. Habes duos sonos, qui in Lon

Prior sonus in E breui.

gâ: duos reperio etiam in Breui. Tenuem alterum, sub-tinnu lum & sub-acutum. qualis est in *Emo, Lego, Teneo.* quem pro mes *rictu rotundo, satis quod sit aperto, linguâ ad inferiores dente dirigente.*

Alter.

Alterum tenuem item sed obscurum, mixti cuius dam & ambigui inter E & I effatus. Præterisse eum poteram sed Quinctilianus mihi sedulò ingerit, qui notat: *In Herè vltimâ, neque* E *neque* I *planè audiri.* Et ab hac incertâ elatione, in

E pro I, vulgò scriptum.

certa item scriptura veterum: qui (eodem Fabio teste) *Quas* * & *Quase, Sibi* & *Sibe* promiscuam scripsêre. Sed & in lapidi bus ab hac caussâ reperio NAVEBVS, pro Nauibus, EXEMET pro Exemit. ORNAVET. CEPET. DEANA. MERETO. SOLEDAS & * talia plura. Præter Fabium, Iulij quoque Cæsaris Scali geri (deus bone, cuius viri! ne vir sim ego, si acutius aut capa cius ingenium inter homines fuit ab illo ipso Iuliano æuo. Scaligeri inquam teretes aures etiam aduertêre: qui hoc ip sum in subtili scripto tangit De Caussis Linguæ Latinæ. Abe nunc. Mane, mane paullùm, inquam ego. De Apice nihil hî doces? Dictum puta semel, inquit ille. Omnes longæ conge minarun

* Atque ita T. Liuium scripsisse idē Quinctil. asserit, cap. XIII.

* Vt Quinctil. item notat, *Magester, Menerua, & Diioue* (ita is corrigendus, pro *Diioui.* lib. I. cap. V.

minarunt, aut Apicem sumpserunt, præter vnam. De istâ quidem Terentium Scaurum audi: *Apices ibi poni debent, vbi eisdem litteris alia atque alia res significatur. vt Vēnit, & venit: Lēgit, & legit.* Teneo, inquam: nec te iam teneo. curre tuum cursum. *Apex in E longâ.*

CAP. VIII.

Litteræ I, *triplex sonus. Quæ in Plauto sit longa littera?* EI *diphthongus passim pro* I *longâ: deque eâ scripturâ priscorum variantes sententiæ.*

VELLEM decurrisse, inquit. Sed ad tertium velut spatium vêni litteræ I: cuius sonum triplicem deprendo. Primum eius longæ: & verè longæ. quia non, vt ceteræ, geminatur aut apice insignitur: sed productior fit, & longitudine velut duplâ. Exempli caussâ, PISO. VIVVS. AEDILIS. QVINQVENNALIS. Ideò κατ' ἐξοχὴν, inter omnes litteras hæc propriè dicta longa. Plautus sciuit, & iocum captauit in personâ Staphylæ: *I, longiusculum ipsâ formâ.* *Plautina anui qua lōga littera?*

—— ex me vnam faciam litteram
Longam, meum quando laqueo collum obstrinxero.

Apage enim vulgus interpretum, qui de litterâ L capiunt, quia longiuscula ea in nostrâ scriptione. apage & Lambinianam facem, qui ad quamuis grandiorem litteram vult aptari. certò mecum Plautus cepit de istâ: quæ sola inter grandes & Romanas illas litteras (nam hæ minutæ ignotæ olim) super ceteras eminuit, & formâ ipsâ pensilem prætulit ac porrectam. Hac eâdem mente Ausonius in liguritorem Eunum scripsit: *Item Ausonio.*

Quid imperite, p, putas ibi scriptum
Vbi locari Iota conuenit longum?

Nam suspendio censet eum dignum. Terentius Scaurus in hac re: *Super I litteram apex non ponitur. meliùs enim I in longum producetur. ceteræ vocales quia eodem ordine positæ* (lego *ordine & positu*) *diuersa significant, apice distinguuntur.* Huius autem sonus, diffusus, latus. quem vti formes, *os mihi laxiùs aperi & cum conatu, inferiori mandibulâ nonnihil in latus flexâ.* Pronunciant etiamnunc (ita accepi) rectè soli pænè omnium Europæorum Britanni: quorum est *Regeina, Ameicus, Veita.* Rectè dico. quia *Sonus eius legitimus.* *Qui apud Britannos reliquus.*

reuerà

reuerà non aliud insonuit hæc longa, quàm EI diphthongum. Itaque & Græci interdum diphthongum pro illâ assumebant vt in lapide prisco: τεχνεῖται ἀνέθηκαν. Nam ex lege esset, τεχνῖται. At ipsi Latini magis promiscuè & hanc scripsêre & illam; non æuo solùm eodẽ, sed lapide siue libro. In vetustissimâ illâ Duillii columnâ, CASTREIS. & SOCIEIS. legas: nec minus, PRIMOS. & CARTAGINIENSIS. In Fastis: TRIVMPHAVIT. DE GALLEIS. POENEIS. &c. In lapidibus alijs: VIAM. FECEI. ET PONTEIS. IN. EA. POSEIVI. & sexcenta huius formæ. Libri etiam paullummodò veteres euariant, & nunc *Omneis, Naueis* scribunt, nunc *Omnis, Nauis*, &c. Ab hoc pronunciatu & scriptu Ciceronis illud facetum, ad Pætum: *Cùm ternei loquimur, nihil flagitij est: cùm binei, obscænum*. Respicit enim ad Græcorum illud Βινεῖ, quod Latino respondebat examussim. Vsitata valdè hæc olim scriptio, sed & agitata. cùm seorsùm inter se irent non Grammatici solùm, sed magni illi patres. * Lucillius & Varro distinguere conati, quando & quatenus EI scribendum: surrexêre in eos Grammatici, nihil præter morem mori & morosi. Et tamen vicit & perrupit leges omnes siue vincla vsus. Hic tibi primus igitur sonus in I, litterâ. alter est in eâ Breui, & item alter. Prior, tenuis, exacutus; quem effingas, *leuiter apertis labijs cum sibilo aliquo, & dentibus velut renidendo paullùm restrictis*. Hoc audis in *Igitur, Via, Inibi, Iter*, &c. res enim hæc liquet. Alter tenuis item, sed fuscus, subobscurus, & inter I, & V, quasi medius. Seruius de isto: *I, & V, interdum expressum suum sonum non habent. I, vt Vir. V, vt Optumus.* Vberiùs paullò Victorinus: *Sunt qui inter V quoque & I litteram supputant deesse nobis: quæ pinguiùs quàm I, exiliùs quàm V sonet. Sed pace eorum dixerim, non vident Y litteram desiderari. sic enim Gylam, Myserum, Syllabam, Proxymum dicebant antiqui*. Vberiùs, sed nugaciùs. quia de scripturâ istâ quam adfirmat, vetus ei lapis aut liber nunquam aderit subscriptor. At sonum tamen indicat verè & clarè. Priscianus, seu quis alius auctor libelli non indocti De constructione Virgilianorum versuum, vniuersè notat: In omni dictione cui initium à * V sillaba, pronunciari hanc vt Y, Græcum, sequentibus D, vel R, vel S, vel T, vel X. Hæc enim eius regula. & dat exempla, *Video vide*

EI, biuocalis illi compar.

Itaque ἀδιαφόρως altera pro alterâ scripta.

Litigium de hac re veterum.

* vide Notata in fine Capitis.

Secundus, I, sonus.

Tertius sonus.

Ineptia hic Victorini.

Prisciani regula, sed examinanti fallax

* Reipsâ autẽ pinguetudinẽ aliquam ab V. consonãte sumit.

bam, virago, vitium, vir. & plura vide, haud ſcio an vſquequaque vera. Nam ad Grammaticorum liras ſi plectrum hoc linguæ ſemel attemperem: quis finis? valdè delirem ipſe: nec Mercurij omnes aut Lares reduxerint me in viam rectam.

NOTÆ.

AD Capitis huius opus, Lector, hoc tibi velut præter-opus adtexam: quia Grammaticæ hîc quædam lites, quas ſecabo æquus iudex. Tu lege, ſi valdè vacas: neglege, ſi leuiter ſapis.

Dixi initio, I non duplicari. & eſt id ex mente omnium litteratorum, etiam ex vſu: niſi quòd interdum deuiat vnus aut alter lapis. vt ecce iſte ab æuo Auguſti: HERODIAN. PRÆGVSTATOR. DIVII. AVGVSTI *I interdum duplicant.*

Dixi productam ſcribi: veriſſimè, ſed addo, eam productam interdum æquiparare ſe duabus, quę diuiſim ſcribédæ. vt in lapide Munatij Planci. FECIT. DE. MANIBIS. valet enim, *Manibijs*. item in illis poëtarum, *Sæpè pro II duplici poſita.*

——— *ignobilis otI.* ——— *vrbem PatauI.* & in trito ſepulchrorum, DIS MANIBVS.

Dixi *promiſcuam veteres ſcripſiſſe EI*, vel I, longum. Priſcianus aliter; qui veteres vult ſemper EI ſcripſiſſe, ſequentem ætatem, I productum. Errat ipſe, non ego: & refutant clarè æra & marmora vetuſta, in quibus ferè omnibus (quaſi ſi nihil interſit) confuſanea hæc ſcriptura. Putidum ſit citare: cui mens aut oculi, legat. Illud non importunè moneo, ſolüiſſe veteres EI illud ſcribere, etiam cùm I breue. Præter rationem, fateor: ſed purgat ab errore eos tunc receptus error. Ita legimus in Agrarijs, & Iudiciarijs vetuſtiſſimis tabellis, quæ apud Cl. V. Fuluium Vrſinum: QVASEI. SIBEI. VBEI. SEINE. LEITERAS, *quaſi, ſibi, vbi, ſine, literas.* Repperi etiam pro E breui, in priſcâ tabulâ Genuâte: AB. FONTEI. AD. FLOVIVM. pro *Ab fonte.* *Priſciani error, aut propera adfirmatio.* *EI, pro I, breui etiam ſcriptum.*

Attigi de Lucilliano & Varroniano præcepto. Id, ſi aues, hoc eſt: Vti plurali numero, *Hi puerei, Amicei,* & talia ſcriberes; ſingulari, *Huius Pueri, Amici.* Item *Illi*, datiuo caſu, ſine E: at *Illei*, nominatiuo plurali, per eamdem. Quod præcipit non aliâ re, quàm ad diſcrimen. Similis Varronis ſententia; quam habes apud Terentium Scaurum. Huius verba non pretium eſt adtexere: illius, mâgis. quæ pluſculis verſibus complexa eademque fœdata, purgauit Ioſephus Scaliger, ab aureâ ſtirpe aureus ille ramus. Exſtant partim in Quinctiliani, partim Victorini: *Lucillij in hac re argutiæ ſeu diſcrimina.* *Et Varronis ſubſcribentis.*

Iam PVEREI *venêre, E poſtremum facito atque I.*
Vt plures puerei fiant. I ſi faci' ſolum,
PVPILLI. PVERI. LVCILLI: *hoc vniu' fiet.*
Hoc ILLI *factum eſt vni: tenue hoc facies I.*
Hæc ILLEI *fecêre: addes E, vt pinguiu' fiat.*

MEILLE *hominum, duo* MEILLIA, *item huic vtroque opu',* MEILES,
MEILITIAM *tenues I,* PILAM *quâ ludimu';* PILVM
Quo pinso, tenues I. Plura hæc feceri', PEILA
Quæ iacimus; addes E, PEILA *vt pleniu' fiat.*

Addo ego ex Fabio & hunc versum, eidem rei:

MENDACI FVRIQVE *addes E, cùm dare* FVREI
Iusseris. ———

Qui nónne pugnax apertè in priores? Nam ibi ILLI, dandi casu vetat cum E scribi: hîc eumdem casum iubet. Sed purgo, quòd confusionis non hîc metus: quoniam pluralis *Mendaces, Fures.* Itaque lapides ad Lucillium aptè: EIQVE. OPEREI. DIEM. DEICITO. item: QVANTA. EI. PRÆCONEI. VIATOREI. DARE. OPORTEBIT. Sed & ijdem sæpè auertunt ab hac lege. Negat *Amicei* scribendum gignendi casu. ac vetustissimæ tabulæ: QVOD. EIVS. AGREI. LOCEI. PVBLICVM. POPVLEI. ROMANEI. ERIT. & crebrò. Vide nunc quàm sani qui hodie litigant, *Omnis* an *Omneis*, *Pluris* an *Plureis* exarandum. quasi intersit scilicet in pronunciatu. Quòd si nil in isto: sciant nec in scripto. At magistelli etiam veteres ludunt hîc suos ludos. *De nullâ scripturâ* (ait Victorinus) *diutiùs inter Orthographos quæsitum est quàm de istâ. Pilum aiunt* (tangit Lucillij versus, qui suprà) *militare, te vinea, si sit suprà quàm milites aggerem instituunt, per EI, scribenda: at si pilum sit quo pinsitores vtuntur, & Vinea quæ ruri colitur, per I.* Quem corrige & exple à me obiter: *Pilum aiunt militare telum, & Vinea subter quam.* Non enim certè supra Vineam, sed eâ tecti milites opus instituunt. Et Quinctilianus pariter ista & Lucillium damnat, vultque obtinere tantùm I longum. Vide tu eum lib. I. cap XIII. Terentianum, Charisium, Priscianum. Ego vltrà diuerberem has nebulas?

——— *non, puto, si sapio.*

Contra eos tamen vsus pugnauit & obtinuit.

Ineptiæ hodie Criticorum.

Correctus Victorinus.

CAP. IX.

O duplex esse, quod ad tempus & ad sonum. Ausonij versus aliter lectus. Tranquillus illustratus.

Duplex sonus in O.

O ME sistit, & poscit sibi suum sonum. Quem aio duplicem. adsonat enim Ω magno Græcanico, & eorumdem O exili. Grammatici vulgò attestantur: & Ausonius, vt ego eum lego, versu isto:

Ω quod & O Græcum, compensat Romula vox o.

Ausonius huic rei correctus.

In tritis libris aliter, qui Υ *Græcum* ingerunt, scripturâ incertâ; imò verò, ex vi & potestate litterarum, falsâ. Nam quis Y

cum

cum O comparauit vmquam? Migrant interdum, ſcio, altera in alteram: ſed non hoc euicerit, eiuſdem eas ſoni. Lugdunenſis ſcriptus codex, (cuius filo multos poëtæ eius Labyrinthos feliciter dium Scaligeri ingenium euaſit) habet: Ω *quod & eoy*. Ex quo ille, Ω *quod & ου*. me tamen lentè approbante. Non enim verum planè, O Latiare valere quod *ου* Hellanicum. Malim, *quod & o Græcum*. quoniam ea conſtans Grammaticorum veterum dictio, O noſtrum æquiparare duplici Græcorum, magno & minuto. Craſsè autem efferebant O illud Craſſum ſiue Maius: ſic vt in ſono ipſo eluceret vis eius duplex. Nam dicebant *Poöpulus* de arbore, *Voöcem*, *Oöram*, *Prætoörem*, & talia; propemodum vt nos Galli *Foy*, *Voix*, *Noiſe*. Vos Belgæ (ita docuêre me tui populares) meliùs: qui & ſcribitis pariter & effertis, *Broot*, panem: *Schoot*, ſinum: *Boom*, arborem. At caſci tamen Latini ſubleuant in ſcriptione nonnihil Gallos: qui ipſi in Datiuis caſibus *Populoi Romanoi*, & ſimilia exarabant, efficiendo huic longo ſono. Victorinus & alij, teſtes. Neronis impius ſed non inſcitus iocus, ſtabiliendo huic duplici effatu: qui de Claudio mortuo identidem * *Mōrari eum inter homines deſiſſe illudebat*. ſimul & ad vulgatum illud adſpiciens, quo morari in viuis deſiſſe à morâ, homines εὐφήμως dicimus: & eâdem fatuitatem Claudio opprobrans, ſono ipſo pingui & gemino, quo oſtendebat verbum hoc ſe formare à * *Möoro*. De hac Vocali quoniam res minimè turbida, ſermone meo cur illuſtrem? Verſus tantùm Terentiani Mauri licet addam, firmandæ totius rei, hoſce:

O lōgum qui ſonuerit?

Galli per OI, efferunt.

Belgæ oo geminant.

Iocus Neronis.

* Vt Suetonius ſcribit cap. XXXIX. *Primâ ſillabâ productâ.*

* Id eſt, *ſtulto.*

Ω Graiugenum Longior, alterâ eſt figurâ:
Alter ſonus eſt & nota temporum, Minori.
Compendia noſtri meliora crediderunt:
Vnâ quoniam ſat habitum eſt notare formâ,
Pro temporibus quæ geminum miniſtret vſum.
Igitur ſonitum reddere cùm voles Minori,
Retrorſus adactam modicè teneto linguam,
Rictu neque magno ſat erit patêre labra.
At Longior alto tragicum ſub oris antro
Molita, rotundis acuit ſonum labellis.

CAPVT X.

De litterâ V. quadruplicem eius sonum esse: sed Primarium & eximium, duplicem. Plauto, Ausonio lux immissa. Quæ Feralis littera, & quare? Maurus & Charisius correcti.

*Qui singulo iussus à septenis spatijs ad quina corripuit. Sueton.

Duo soni in V.

V MIHI superest: per quam quinto & vltimo hoc spatio (* Domitiani scitum ita voluit) decurram. Sonores ei præcipui, duo: Latus, & Exilis. Ille, qui ου Græcum planè & plenè exprimit: iste, qui Y eorumdem. Victorinus ab hac mente: *V similiter posita est pro breui, & pro longâ*. Et magnus Varro sic discriminat clarè, in his verbis: *Quidam reprehendunt, quòd* PLVIT *&* LVIT *dicamus in præterito, & præsenti tempore. Falluntur. nam est, ac putant, aliter quod in præterito V dicimus longum,* PLVIT, LVIT: *in præsenti, breue. Ideò in venditionibus lege fundi* RVTA CAESA *ita dicimus, vt V producamus*. Hoc enim vult, *Pluit, Luit*, in præsenti tenuiter efferri, in præterito *Plouit, Louit*. Sonum hunc Crassum nemo meliùs expresserit Parasito illo apud Plautum, cui quæsitus hinc iocus:

Varroni lux.

Et Plauto.

—— Tu, tu istic, inquam. vin' adferri noctuam
Quæ Tu, Tu, vsque dicat tibi?

Et Ausonio.

Comparat enim ecce illud, Tu, cum noctuino gemitu: quem *Tou* esse omnes scimus. Eum quoque Ausonius respiciens, de hac litterâ scripsit: *Cecropijs ignota sonis, ferale sonans V.*

Feralis littera.

Longa V scribenda non vna ratio.

Ferale ideò, quia refert feralem illam auem. Quòd ait Græcis ignotam, verum est in litterâ vnâ. nam quin diphthongo suâ eam disertè exprimant, quis neget? Hæc (longam dico) Latinis scripta tripliciter. Primùm solitaria, sed, vt opinor, cum Apice. In Terentij Epigraphis: *Græca Apollodoru, Græca Menandru:* quæ clarum est valere & æquiparare illis Græcis, Ἀπολλοδώρου, Μενάνδρου. Hinc illud Ausonij:

Vna est in nostris, quâ respondère Lacones,
Littera, & irato regi placuere negantes.

Significat enim V, perinde valere atque οὐ. Secundò, geminata: ritu scilicet aliarum Vocalium. Tabulâ æreâ Fuluianâ: P. MVVCIO COS. quod est, *Moucio*. Eâdem: SIREMSSQVE. OMNIVM. RERVM. LEXQVE. IVVSQVE. ESTO. quod est, *iousque*.

Teren-

Terentianus ita ſcripſerat, ſed corruperunt vulgò:

Græca diphthongus ſed OY litteris noſtris vacat:*
Sola vocalis quod V V complet hunc ſatis ſonum.

* Diuiſim leges, aut verſus claudicat.

Terentianus correctus.

Non habent Latini, inquit, ου diphthongum: quoniam VV geminata (ſic niſi ſcribis, illex eſt verſus) ſatisfaciendo huic ſono. Tertiò, ſcripta ritu Græco. Victorinus de diphthongo eâ locutus, addit: *Noſtri etiam quoties eiuſdem ſoni longa ſillaba ſcribenda eſſet, & ipſi V adiungebant O litteræ. Inde ſcriptum legitis Loucetios, Nountios, Loumen, &c.* Hinc in Feſto, *Ouſentina tribus.* In veteri tabulâ, INDOVCEBAMVS. item: EDITO. COVRATOQVE. prætereà, IOVSIT. &, IOVDICAVERVNT. ac plura. Quin & cùm breuis ea littera, reperio nihilo ſeciùs hanc ſcripturam. In lapide: SOVOM. MAREITOM. CORDE. DILEXIT. SOVO. In Duillianâ columnâ, qui intentis oculis fugientes litteras adſpiciet (*alijs neglectum) reperiet, NAVEBO S, litterâ vtrâque velut miſtâ. Vt non ſine cauſsâ prorſus Priſcianus ſcripſerit communiter: *V modò correptam, modò productam habemus, quamuis videatur ου diphthongi ſonum habere.* Confundit enim ecce ſonum illum, & tribuit vtrique: ex vſu aliquo vulgi tamen potiùs, quàm ex vero. Nam quin tenuior etiam illi fuerit, quis neget? Is autem reſpondit Y Græco. Ita Σύλλας, *Sulla:* δύο, *duo:* τύρβη, *turba:* φύγη, *fuga:* Ρώμυλος, *Romulus:* Τύλλιος, *Tullius:* Συρία, *Suria.* Chariſium obiter mihi corrige: *Gulam ait Julius Modeſtus per V ſcribemus, non per Y, quæ Græcis vocibus neceſſaria eſt & ſæpè in V tranſit. vt inſuemur ait ignaro, inter ſe degularunt omnia.* ſcribe: *vt in Sue, Mure. Att. in Atreo: Inter ſe,* &c. Nam Sus & Mus à Græcis. Itaque per eam litteram inueni FORVM SYARIVM in marmore ſculptum. Terentianus ad hanc rem:

Priſciani nõ cautiſsima ſcriptio.

V, exile, reſpondet Y Græco.

Chariſius Correctus.

Tertiam Romana lingua, quam vocant Y, non habet.
Huius in locum videtur V Latina ſubdita:
Quæ vicem nobis rependit interim vacantis Y:
Quando communem Latino reddit & Græco ſonum.

Nam eius ſententia, iſta. Y nihil opus Latinis: quoniam vnica V vtramque vicem & vocem ſubeat, ſoni craſſi, ſoni exilis. Nec plura dico de re minimè incertâ. Pronunciatur longa optimè hodie ab Italis, Hiſpanis, Germanis: breuis à Gallis, &

Maurus explicatus.

 à vobis

à vobis Belgis. Habes, Lipsi, duos sonos primos & præci-puos: propiùs si intueare, quin duo alij sint, non negabis. V enim O adsonat in istis, *Frundes*, *Fundus*, *Dederunt*, *Seruum*, *Maritum*, *Æternum* : quæque adsimilis formæ. & ideò prisci sæpè O hîc scriptum siue scalptum. LAVATIONEM. IN. PERPETVOM. DEDIT. legi: & alibi: AIRE. MOLTATI. COD. DEDERONT. item, SOVOM. MAREITOM: & centena alia. Quin passim, ab hac soni viciniâ, litteræ eæ commutarunt. *Epistula* & *Epistola* : *Numenclator*, & *Nomenclator* : *Adolescens*, & *Adulescens*, tibi nota: & obseruaui magis noua, *Flouiom* pro Fluuium, *Detolerit*, pro Detulerit; *Aorelium*, pro Aurelium. Sed & alterum sonum deprehendas, ad I accedentem: qui in istis, *Proxumus*, *Optumus*, *Lacrumæ*, *Manubiæ*, *Gula*. ideoque V ipsum pro I vsurpatum crebrò, præter legem & vsum, in lapidibus. vt STVPEND. pro stipendijs: STVPLAE, pro Stiplis siue Stipulis: item AVRVFEX. & INFELICISSVMA. Plura possem: tempero. Non enim ego ambitiosè loquax in ijs quæ aut dicta iam, aut vulgo litteratorum non ignota.

Tertius sonus V, velut O.

Quartus velut I.

CAPVT XI.

Ad Diphthongos ventum: Latinum ijs nomen fidenter positum. Quot eæ, & in quibus enunciandis peccemus? AE quomodo efferenda? quomodo OE? Dio Cassius emendatus. De EI obiter dictum: & quis ei sonus?

IGITVR cursum verto aliò: & Bigam istam, Missu altero, flectere incipio ad Biuocales. Ita indigeto, quas Græci Diphthongos: si nouiter, numquid ineptè? Audeamus enim & nos aliquid: & per occasionem fas sit exhaustum Latium augere diu optatâ ciue. *Eæ ex vocalibus binis conflatæ sunt sic, vt transeant in sonum vnum, sed in quo reliquiæ soni vtriusque*. Latinis eæ quattuor: AE. OE. AV. EV. Duas ex ijs vltimas rectè pronunciamus hodie: duas priores nec rectè. Nam cum E, & quidem tenui, confundimus vtramque. O turduli, quî potest? Iugulo vos vno telo: quia frustrà quæsitæ aut repertæ diphthongi, si sono à Vocalibus nil diuertunt. Terentianum saltem audite:

Diphthongi, siue Biuocales, quid, & quot?

Quatenus in iis efferendis peccetur?

Et id ostensum.

Et sonos vtrosque iungit. vnde diphthongos eas
Graeciæ dicunt magistri: quòd duæ iunctæ simul
Sillábam sonant in vnam, viique geminá præditæ,
Semper effectum duorum temporum custodiunt.

En, ait vtrosque sonos iungi: ait vi geminâ eas prędítas. At cùm *Phœbum*, *Phebum* dicitis: cùm *Musæ*, *Muse* effertis: vbi id appâret? Pipillones! digni quos pueri pipulo differant, in pertinaciâ si perstatis. Sed tu Lipsi, vide, disce. AE, antiquioribus paullùm AI scripta, ritu Græco. AIMILIA. & AIRA, & similia occurrunt in monumentis. & cùm circiter Tullij Augustique æuum exoleuisset, retrahere conatus Claudius Imp. publico etiam scito. Itaque lapides omnes illius æui eam habent. Sed obijt abijtque iterùm cum illo. Sonus eius quis? idem qui Græcanicæ: quem benè adstruxêre contra vulgus Checus Britannus & Mekerchus vester, viri non è vulgo. In hoc tamen seorsum ab ijs sentio, quòd visi mihi præter modum latas diphthongos facere, &, vt sic dixerim, hiare nimis in sonando. Subrusticè herclè efferunt, & vastè. At mihi certum, molliùs eas sonuisse olim, nec vt A plenum aut E audires; sed vt mixtum quemdam suauemque sonum. Fallor, aut Galli aptissimè exprimunt & scribunt, in *Paix*, pax: *Fais*, onus: *Iamais*, numquam. Vos Belgæ item adsonatis (etsi aliter scribitis) *Peysen*, cogitare: *Reysen*, Iter facere: *Seyl*, Velum: & talia. Ita qui Latinis *Cæsar* est, verissimè vobis *Keyser*. Supposuistis enim EI vel EII huic diphthongo. *Aiacem* igitur, *Maiam*, *Baias* ipsas: itemque, *Aulæ*, *Pictæ*, &c. non crassiore illo A pronunciem: sed attenuem magis, & pænè ad Eta flectam, dicamque, *Eeiacem*, *Meeiam*, *Beeias*, *Auleei*, &c. quod audis à me faciliùs, quàm vt scribam. Germanorum ritus hîc vsum & locum aliquem habeat, qui ad significandum A illud tenue, E superscribunt. Lapides aliquid hîc me iuuant. Illud enim semel pono; indoctos fuisse qui eos scalpserint, aurium sensum & soni vestigium secutos, sine Grammaticâ vllâ lege. At ij ostendunt, sonum hunc finitimum in parte fuisse E pinguiori. Hinc illa per errorem inscalpta: EGRAEGIVS, pro Egregius: AEIVS, pro Eius: AEVOCATVS: & VTRIVSQVAE: & quod magis rideas, VENAERI, & FVNAERI, pro Veneri, Fvneri.

Ae, olim Ai scripta.

Eius legitimus sonus.

Qui cōfusus & tēperatus ex vtraque vocali.

A lapidibus argumentum aliquod petitum.

neri. Quî peccatum hoc peccassent illi bardi, si hians ille & pinguis sonus Diphthongo? cui ad E adsessio aut accessio nulla. Sed hoc à vulgo, inquies: qui vt E pronunciant. Nihil medium enim illum sonum æquiter euincit: pugnax ille qui torqueat ad extremum. Nec plura addo. Sensuum enim magis res, quàm rationum. & verè hîc valet illud Quinctiliani *Non esse cuiusuis auris exigere litterarum sonos, non herclè magis quàm neruorum.*

Difficilè hi soni scripto exprimũtur.

Iam OE diphthongus olim item scripta * OI. Sic *Oinonem* pro Oenone Capella ingerit: sic *Oitier* pro Vtier Victorinus notat. Et in vetustissimo Sc. de Tiburtinis legi: NEQVE. ID VOBEIS. NEQVE. REI. POPLICAE. VOSTRAE. OITILE. ESSE Sed alia scriptio eualuit, ista euanuit. Sonum eius verum (verum mihi fas dicere) non vidi, qui viderit. Nam qui Græcæ linguæ Pronunciationem instaurarunt, crasse pleneque eam sonare volunt, vt Gallorum, *Moy, Toy, Soy.* Non mihi probant viri probissimi. Primùm quia nimis expressus ille sonus, qui ex Diphthongorum ingenio debeat esse confusus. Deinde, quia non exprimat eum vllo modo aut assequatur OE Latinum. Quomodo enim ex O & E platyasmum illum elicias? Tertiò & auctores mihi, qui alia suadent. Victorinus Afer hanc Diphthongum cum Y Græco æquiparat disertè, in Arte suâ Grammaticâ: *Litteræ peregrinæ sunt*, inquit, *Z & Y. quæ propter Græca quædam assumptæ sunt, vt Hylas, Zephyrus. quæ si non essent, Hoelas & Dsephurus diceremus.* Attende, tecum quæso. *Hylas*, inquit, scriberetur *Hoelas*. At quæ adfinitas hîc sonorum, si vero adfines illi? Nam Y Græcum respondet planè V tenui Latino: quod & ipsi fatentur, & litteratores prisci adfirmant vno ore. An fallit nos fortè ille Afer? nihil hac in parte: cùm testimonium ab eo dicat casta & casca illa omnis ætas. Nam prisci velut promiscuè scripsêre, *Oisum, Oesum, vsum: Poenos, Punos: Coirauit, Coerauit, curauit: Moenera, munera: Moeros, muros: Moinicipiũ, municipium.* quid nisi tantumnon vociferantes paritatem inter ea soni? Intorqueo & pilum è scriptore Græco, firmum, validum, & Triarij manu dignum. Scribit in Nerone Dio, Principem illum duos Sulpicios vitâ imminuisse, quia visi imminuere scæni-

* Cui prorsus par. Ita *Ab oloes.* & *pilumnoe poploe.* Festus notat: ad ritum scilicet Græcum.

Sonus oe diphthongi quæsitus.

Non illum videri, qui præpinguis.

Victorini notabilis locus.

Prisci commutarũt semper oe & u.

cam eius laudem. Visi autem minuere solo nomine: ὅτι, inquit, Πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλούμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο πρόσρημα τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τὰς Πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἠσέβουν. id est: *quòd ab antiquo áque maioribus Pythici cognominati, non desinerent eius cognominis: sed palàm in Neronis Pythicas victorias impij essent, nominis viciniá.* Quid iuuat me hic locus? nimium: si ego priùs illum. Adfirmo enim emendandum, ὅτι Ποιητικοὶ, id est, *Poetici.* Nam hoc liquens, clarum, Sulpiciæ genti Pythicum agnomen adhæsisse numquam. *Pœtici* illi dicti: & Fasti, scriptoresque historiæ mihi testes locis viginti. Quod si est: vide nunc, quomodo indignari citharœdus Princeps potuerit, quasi in patiante cognomine, si Pronunciatio illa olim? Nam litteris certè abludit. Sono igitur ad Pythicum siue Puthicum (ita efferebant) accessit: & quod ex his concludo aptè, OI, siue OE, diphthongus haud dissonuit V leni. Quis igitur ille sonor? mixtus. quem apud Gallos meos habes in diphthongo istac ipsâ. Illorum enim est, *Coeur*, pro corde: *Voeu*, pro voto: *Noeud*, pro nodo. Et fásne mihi etiam vestra tangere? si pecco, ne ride. Ita & vos Belgæ sonatis, *Oelsaet*, papauer: *Moelen*, molam: & quæ tibi plùs nota. Hæc sententia mea, noua potiùs quàm improba, apud mentes & aures probas. Certè non crassum istum ei & vastum effatum fuisse, quem cùm audio (ignoscant mihi viri docti, & quibus litteræ æternùm debent) vix lienem comprimo: docent etiam nonnulli lapides, in quibus pró E, perperàm substituta. VT CROETA. PROVINCIA, pro Creta. Tu Lipsi, numquid mutas, aut etiam nutas? an transeo iam ad Consonantes? Alacer ego, Nihil nihil, inquam. bono argumentorum pondere (vt hæc quidem res fert) me firmas. Consonantes tamen mihi protolle, & de Biuocali EI, nodum priùs tolle. Ille cum risu, Græculi viderint, inquit: non ea in Latiari classe. Nam eius loco I nobis longum esse Grammatici te docuerint, & ego suprà. Sed enim mi Murete, inquam, in sono eius germano etiam hæreo. Nam Nigidius nihil differre illam Græcanicam ab ἰῶτα simplici voluit: & Græcos irridet, qui discreuêre. Quod si est: ruunt quæcumque de Biuocalium sono sonuisti. Par enim omnium ratio. Eludens Muretus, Imò tuum fulcrum ruit, in-

A Dione argumentum pugnax.

Is primùm correctius.

Oe, Galli rectè efferunt.

EI cur Latinus nō in censu diphthongorum.

Obiectio in iam dicta è Nigidio.

* tenuitas.

quit, quo ſtabilita à te vulgi hæc * ἰσχνότης. Non enim ea mens Nigidianis verbis, quæ, ſi lubet, audi: *Græcos non tantæ inſcitiæ arceſſo, qui ου ex ο & υ ſcripſerunt, quantæ qui ει ex ε & ι. Illud enim inopiâ fecerunt; hoc, nullâ neceſſitate ſubacti.* Hoc ſaltem vult litteratiſſimus ille litterator: Græcos iuſtè repperiſſe ου diphthongum, quia non illis V Latinum, quod exprimeret hunc craſſum ſonum. non iuſtè eoſdem idem in ει feciſſe, quia ι ſubire vtramque vicem potuiſſet longæ aut breuis. Ne autem, Lipſi, erres: I longum (dictum etiam mihi anteà) incidit in ſonum prorſus EI. Quis igitur ille? me arbitro, qui vobis Belgis in * *My, Ghy, Sy*. Imò illud primum planè Latinum *Mi* eſt, & ſignificatu & priſco ſono. Soli enim pænè vos Europæorum duplex illud II. rectè ſcribitis, rectè effertis. nec aliter *Oueis, Omneis, Preimos*, Latini. Minùs accedunt ijdem illi pronunciandi Magiſtri hodie, qui Gallico *Sein, Feint, Plein*; *Sinu, Ficto, Pleno*, æquiparant. Nam ſcriptura quidem iſta ipſa: ſed effatio magis Ae accedit. Et vereor herclè vt idem hîc peccent, quod priſcus ille Cotta: quem *Iota litteram tollendo, & E pleniſſimum pronunciando, non oratores antiquos ſed meſſores imitari*, Craſſus apud Ciceronem iocatur. Vocem à me, Lipſi, de Biuocalibus ne vltrà exſpecta. Tu Nigidi habe etiam iſtam: Qui Græcos imperitiæ arceſſis, cur non in culpâ ſimili tuos Opicos? Nam illos EI pro I longâ paſſim ſcripſiſſe, an neſcis, an diſſimulas? Si illud, parum doctus: ſi iſtud, parum bonus.

Remota ea, & vera mẽs Nigidij eruta.

Quis ſonor in EI & I longâ.

* Germani benè etiã, qui *Mem*, &c. ſic ſcribunt, ſic efferunt.

Ciceroni facta lux.

CAPVT XII.

Ad Conſonantes ventum. de vicinis inter ſe, quoque Capite dictum. iſto, de B. V. P. F. Quid in Be efferendâ, & à quibus gentibus peccetur? an defendi poſſint? Dubitatum de ſono V Digammæ, & pluſcula ad eas argutias. De F germano ſono. A Scaligero abimus & Fabio. Auſonio lucem damus, & medicinam Chariſio.

CONSONANTIVM æquor nunc inſiſtam, tertio iſto velut Miſſu. ſed verè æquor. Planiciem enim meram video, ſine ſalebris, ac pænè ſine cliuo. Pleraſque eas, plerique omnes, rectè & germaniter pronunciamus: & ſi qua malè

Conſonantes, quæ adſonant, inter ſe iuncta.

malè, nec vitium nec emendatio eius obſcura. Vulgatas hîc diſtinctiones non ſequor, Mutarum aut Semiuocalium. Per ſe enim frigidæ, & ad meam rem ineptæ. Potiùs, vt aurigæ equos in curribus per colorum quædam paria diſponunt: ſic ego conſonantes iugabo, ex viciniâ quadam ſonorum. Quadriga mihi prima hæc:

B. V. P. F.

De primâ Auſonius:

Diuiduum Betæ monoſyllabon, Italicum B.

Ideò Diuiduum: quia mediâ illius & primâ parte effertur *Be.* Nam cùm habeant hoc conſonantes, vt ſolitariæ ſonum non efficiant, luctenturque, vt ſic dicam, intra clauſtra oris: ſubueniendum adiunctâ Vocali eſt, quæ velut obſtetrix edûcat. Sed Græci aut Hebræi pluribus id fecêre: compendio magis noſtri, qui vnam omnibus litteram dederunt & eamdem. E enim præpoſita in effatu auditur, aut ſubiuncta. Præpoſita in iſtis, EF, EL, EM, EN, ER, ES. Subiuncta his: BE, CE, DE, GE, PE, TE. Nam HA, nec littera quidem eſt: QV, & KA, ſuperuacuæ: IX, Y, Z, Græcæ, & Græcâ ideò nomenclaturâ. niſi quòd XI illorum, nos IX fecimus litteræ tranſlatione. Sed vt de argumento meo propriè: B, ſonum habet medium inter P & F. Exprimitur *labijs cum celeri quodam impetu recluſis*. Benè Europæi plerique hodie. excipio Germanos qui indurant, & ad P deflectunt, cùm gaudent *Pono ſuo Vino*. & Hiſpanos itemque Vaſcones; qui emolliunt & ad V digamma torquent, homines ſobrij & quibus non placet *Bibere* ſed *Viuere*. Nec miror. crebrum enim nimis, vt litteræ inter ſe vicinæ migrent & alternent. Quod pro Germanis ſit; P, pro B, frequentarunt priſci: & eſt in loco eius ſonus. Quinctilianus fatetur, *cùm dico* OBTINVIT, *ſecundam B litteram rationem poſcere, aures magis audire P*. Et ſanè auribus paruerunt plerique olim ſcriptores aut ſculptores. Sic in Tabulis antiquiſſimis Fuluianis, APSOLVTVS ESTO, leges: item, QVEICVMQVE. VOLET. SVPSIGNET: & in lapidibus vulgò, APSENS: OPSIDES: PLEPS: POPLICVS: ac talia. Feſtus etiam ſiue Verrius, qui *Braſſicam à præſecando* deriuat, quomodo non durus, niſi adſpectu ad duriorem hunc ſonum? Benè igitur Terentius Scaurus: *B cum P conſentit, quoniam*

E a ſola ſonū non habent.

Latini adiuuant per E adiunctam.

Quod fallit in ſuperuacuis litteris, aut Græcis.

B, quî efferenda?

Peccant Germani & Hiſpani, diuerſo limite.

Germani iuuantur nonnihil à priſcis.

Quis P pro B crebrum.

niam origo eorum non sine labore coniunctió-ve reuelli à quoquam potest. Græci Πυῤῥίαν, *nostri Burrhiam: & quem Pyrrhum, antiqui nostri Byrrum: Balatium, Palatium. Item Poplicolam, Boblicolam alij: Scapillum, alij Scabillum dicunt.* Nec dissimile quod * Plutarcho notatum, Delphenses B pro Π, vsitatos esse: quorum fuit βατεῖν & βικρὸν, pro πατεῖν & πικρὸν. Iam de Hispanis quid, Lipsi, excusem? benè, si non accusent ipsi vltrò. Ita multi errori eorum suffragatores, Grammatici, lapides, libri. me iudice, tamen errori, sed prisco. Ecce * Adamantius Martyr iam olim librum integrum hoc titulo & argumento scripsit, *De V & B litteris.* quæ voces scilicet hanc aut illam reciperent; quasi in breui discrimine, & quod confunderet sæpè vulgus. Quamquam ille non vsquequaque * ἀδαμάντινος mihi μάρτυρ. Miscet enim è scholico suo puluere: & scribes, inquit, *Besicam, Nebum, Baluas* pro foribus ædium, *Bernam*, pro eo qui seruo natus: non Vesicam, Neuum, Valuas, Vernam. Item *Manuuias*, non Manubias: ab Ambio, *Ambibi* non Ambiui: apud Persium —— *baluá de nare*, non balbâ: & argutiarum eiusmodi dapes, haud satis ad meum gustum. At lapides, vide quàm hîc Hispani. DANVVIVS: VASE: VENEMERENTI: PLACAVILE: sculptum in ijs clarè vidi, pro Danubius, Base, &c. Contrà etiam, VIBA: CIBICA: VNIBERSVS: ATABIS: SIBE: PROBINCIA: ALBEI: CABATORES. pro, Viua, Ciuica, Vniuersus, Atauis, Siue, &c. Et tu, Lipsi, inter lustrandum, vel aliud agens hæc obseruabis. Iam libros veteres si vidisti, nónne in ijs assiduum hunc errorem? Piget exempla adferre. Pandectas saltem Florentinas (quarum ætatem pauci libri scripti æquauerint) inspice: & videbis in singulis paginis peccatum hoc, non peccatum. Cur enim verè peccatum dixerim, quod peccabant tam vulgò? quin mores iam id, non culpa. Cùm pausam hîc aliquam faceret, ego interpellare sustinui ridens, Hem! vt acriter tu, inquam, pro pugnace gente pugnas? Et iámne è Gallo Iberus? Arrisit & ille. Quídni? inquit. Placet Plautinum illud

Vtcumque in alto est ventus, exin velum vortitur.

Et nónne caussa mihi, cur non amem meos Gallos? Sed suspiro, & sileo: nos, Lipsi, hoc agamus. Crebram igitur commutationem

* In Quæstionibus Græcis.

Ab Hispanis, qui V pro B vsurpant.

* Cuius Excerpta in Cassiodori Orthographiâ.

* *firmus testis.*

Adamantij neptia.

tationem litterarum harum vides. quæ occaſio? adfinitas. quæ nunc quoque magna: & olim, niſi fallor, maior. Non enim celabo te meum ſenſum: quem vulgus hîc fortaſſe rideat, tu & probi probent. Litteram V, cùm pro conſonante eſt, paullò aliter ſonuiſſe cenſeo, quàm nos illam. Nunc enim vt F infirmum & elumbe proferimus: at priſci molliùs, & minùs impreſsè, quaſi VV duplex. Quod dico, tale eſt. *Vinum*, *Vallum*, *Seruum*, ita dicimus, quaſi eſſet *Finum*, *Fallum*, *Serfum*. Reipsâ enim F audimus, ſed fractum & imminutum. At ego exiſtimem pronunciaſſe eos, W*inum*, W*allum*, *Ser*W*um*. ita inquam, vt V illud conſonans ſiue Digamma ſonum mollem & velut ſuſpenſum habuerit, qualis eſt in *Quare*, *Quis*, *Quando*. Ego hac inopinatâ ſententiâ percuſſus, Quid profers? inquam. perſuaſurus hoc ſperas? Si Rationem audis & Veritatem, inquit, ſpero: ſi vulgus & opinionem, deſpero. Sed argumenta huic rei audi. Nemo veterum V, cùm Digamma aut potiùs pro Digamma eſt (non enim verba hîc captabis) duplicem ei affinxit ſonum: Digamma autem in *Anguis*, *Quando*, *Suauis*, *Aqua*, & talibus eſt. habet igitur eumdem illum etiam in alijs verbis ſonum: id eſt, natantem hunc & mollicellum. Item: Pro adſpiratione veteribus Digamma fuit, vt Ⅎ*ircus*, Ⅎ*œdus*, Ⅎ*elena*, pro *Hircus*, *Hædus*, *Helena* (Grammatici omnes teſtes.) at vulgata hæc expreſſio ad adſpirationem ſiue halitum non accedit, * accedit mea nouicia. vera iſta igitur. Tertiò: Græci cùm *Varum*, *Valerium*, *Veliam*, *Octauium*, & has formas ſcribunt, οὐάῤῥον, οὐαλέριον, οὐέλιαν, ὀκταούϊον ſcribunt, proximè ſonum illum meum exprimentes. ſonum ergo hunc veterem iure cenſeo. Ni eſſet: cur non φάῤῥον potiùs, & φαλέριον? quod durius quàm Latinum illud fateor: ſed propiùs tamen ad *Vi* vulgatam vocem. Nam quòd interdum Beta his talibus addunt, Βαλῆρε, pro *Valêre*, &c. hoc quoque à me eſt. quia cùm Digammæ illius verum ſonum haberent nulli, * inopiâ coacti ad quemuis potiùs quàm ad φ decurrerunt, à quo maximè ſcilicet abeſſet. Quartò: Tritum illud omen quod Craſſo naues conſcendenti factum, vanum & longinquum eſt, ſi efferas more vulgi. Venditabat quiſpiam in portu, inquiunt, caricas Cauno aduectas, & clamabat idemtidem *Cauneas*. hoc

De ſono V cõſonantis nouicia noſtra ſententia.

Ea firmata quinque argumentis.

* Nam *Helena* & W*elena*, pariter valdè ſonant: & eſt in Digamma manifeſtus flatus.

* Vide Notas in fine Capitis.

alludere & valere volunt, *Caue ne eas.* nónne ridiculè, nisi eff
ras meo isto more? Quintò: Verba pleraque à Latinis int
gra sumpta exteri enunciant hoc sono, * *Vinum, Vallum, Vicun*
Vannum, Ve, & infinita alia. pariter Latini *Batavvos, VVandalo*
& exterorum talia, scribunt per hoc Digamma. par pronu
ciatio vtrobique igitur. Et versus ad me, Quid ad hæc Lipsiu
persuasi? Ego moto leuiter capite, Illud vetus Murete, i
quam: Cras credo, hodie nihil. Quî possim tam noua? qu
totam Pronunciationem nostram non conuertis hac viâ, s
euertis. Tu autem ipse, per fidem, seriò ita sentis? Ille riden
Si probas, sentio, inquit: sin aliter, ludo. & pomum hoc vel
Eridos iecerim in magistellorum cohortem. Illi turbent, n
pergamus.

* Germani & Belgæ, *Wijn, Wall, Wyck, Wan Wee.*

Littera P enunciatio.

De P litterâ nihil dico. plana res: nec vidi qui in efferen
peccaret. Assidet B litteræ: nisi *quòd validiùs exprimitur, lab*
cum spiritu adductis pariter & diductis.

Littera F sonus.

F in loco quarto. cuius sonum princeps Grammaticus (
sentio) efformat Maurus:

> *Imum superis dentibus apprimens labellum*
> *Spiramine leni (velut hirta Graia, vites)*
> *Hanc ore sonabis.*

Et, qui à Mauro mutuatus, Victorinus: *F litteram, imum labi*
supremis imprimentes dentibus, reflexâ ad palati fastigium linguâ,
ni spiramine proferemus. Efferenda igitur leni quodam spir
(vterque ita suadet) nec tam hirtè & asperè quàm φ illa Gra
Iulio enim Scaligero hîc quî credam? validiùs sonare, quà
Græcam vult: quæ mollior est, & vt eius verbis vtar, *diluti*
sono. Errat ipse, aut mei illi. An Fabius dux ei in hanc me
tem? malè. Dicere tale aliquid videtur, non dicit. Nam co
uicium eius (ita verè appellem, non iudicium) de hac litte
istud: *Illa quæ sexta est nostrarum, penè non humanâ voce, vel o*
nino non voce potiùs, inter discrimina dentium efflanda est: quæ eti
cùm vocalem proximam accepit, quassa quodammodò; vtique quot
aliquam consonantium frangit, multo fit horridior. Non enim h
ponit, valentiùs sonare quàm Gręcam, sed inamœniùs. nec
men idipsum cur ponat, satis scio: nisi quia illam adspira
fortasse mitigat, quæ reuerà vegetatio quædam & velut ani

In quo abimus a Scaligero.

Fabius iniquus in hanc litteram.

litte

litterarum. Hâc destituta nostra, grauior quodammodo fit & tristior. Sanè quin discrimen inter vtramque sit, non negandum: etsi neglegi id video à nostro vulgo. Cicero auctor clarè, in eâ pro Fundanio: vbi testem Græcum irrisit, *quòd primam eius nominis litteram dicere non posset*. Et cur non potuit? Aspirauit videlicet, & P illud insitum magis expressit, ritu suæ gentis. Itaque dupliciter peccans, sic pronunciauit, quasi si esset *Pfhundanius*. Hoc ridet Catoni ridiculus ille consul. Quæ dico, Priscianus allaudat: cùm ait *F Latinam ferè similem φ Græcorum*. Ferè, ait. cur? quia (hoc enim pòst addit) *non fixis ea labijs pronuncianda, vt P & H*. Optimè. Experire enim: figuntur tibi labiæ & pressim cum risu clauduntur, cùm illud φ exprimis, seruata vi P litteræ, & adspiratione non neglectâ. Aliter in Latinâ est: me audi. Græcæ illius sonum ostendit, & in eo lusit Ausonius, obscæno & obscuro Carmine in Eunum:

Discrimē inter Φ & F.

Ausonio illata lux.

Cui ipse linguam cùm dedit suam, Λ est:
Veramque in illis esse φ notam sentit.

Vult enim indicatum putorem & sentinam turpissimæ illius partis: quam cùm liguritor ille attigisset, meritò φ illud pronunciabat, quod solemus in odore tetro. Apud Plautum senex, cùm Pseudolus ei in os irructasset: *Phu, in malam crucem*. ita leges. In Charisio pessimè scriptum de Interiectione: *Fafæ, vt cùm putoris aliquid perhorrescimus, quæ vox numquid Ægyptium pathos ducit?* Repone, *Fu, fu, cùm putoris*, &c. Et vsurpant hodie in abhorrendo pleræque hominum gentes. Sed de F litterâ: abit ea quidem à B longiusculè: altera pro alterâ tamen scripta olim & dicta. *Bruges* pro *Frugibus* apud Ennium Cicero & Fabius agnoscunt: *Sifilum* & *Sifilare* pro Sibilo Nonius: & Macedones Βίλιππον pro Φίλιππον, Βαλακρὸν pro Φαλακρὸν dixêre, auctore * alibi Plutarcho. Quin legi imò, in simplicissimæ antiquitatis Sc^to^ de Tyburtineis: DE. EEIS. REBVS. AF. VOBEIS. PECCATVM. NON. ESSE. Quadriga hæc peregit suum cursum.

Phi, vel Phu, in tetro odore.

Correctus Charisius.

F loco B scripta.

* In Quæst. Græcis.

NOTÆ.

NOTÆ.

Quinctiliani verus intellectus. *Græcis V & I consonantes ignotæ.*

NEGAVI Græcos litteram habuisse, quâ exprimerent V digammo
Et verè: quia perierat illa Æolica, nô minùs quàm apud nos Cla
diana. Quinctiliani dictum sic capiendum lib. x. cap. XII. *Ipsæ etia
vocales duæ efficiunt sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideoq; scribi i
lorum litteris non potest.* De veris Vocalibus accipis? erras. nullæ eni
nobis tales, quas non assequatur & signet diserta illa Hellas. Duas i
tellegit, I & V cùm transeunt in Consonantes. Nam nec hunc quide
sonum qui est in *Iugurtha*, *Iuba*, & talibus, exprimunt Græci: quib
Iota numquam coalescit. At de V, clarum quàm sudent.

Digamma quid, & cur dicta? ** Quamq; â & in parte inclusus ille. Nã sæpè vbi W duplex, G scriptum reperies: vt Wilhelmus, Guilhelmus: Waltherus, Gualtherus.* *Obiectiuncula aliquot remotæ.* *Correcti Grammatici pluries.*

Diducere ad finem Capitis tenuia hæc nolui: si aues Lector, ca
hæc pauca. Digammos à figurâ dicta, non à * sono. Picta enim vt
inuersum, id est Gamma Gammæ superpositum. Claudiani imperij l
pides (nam eo Principe noua littera in gratiâ & vsu) referunt, DIꟲA
AVGVSTAI. & AMPLIAꟲIT. TERMINAꟲITQVE. ac plura, quæ legi
descripsi Romæ olim. Grammatici aliquot veteres de nouicio ho
quem inieci, sono, in me pugnaturire videntur. falsò: quia falsa in i
Verba. Terentius Scaurus, ait: *hanc litteram V consonantis vice fung
& poni pro eâ quæ sit F.* Si pro F, quomodo stat illa mea elatio? Sed sc
psit ille disertè, *quæ sit* Ⅎ. Corrupta ab ignaris est nota. Vt in Ann
Cornuti istis: *Est quædam littera in F litteræ* (*verte* Ⅎ) *speciem forma
quæ Digamma nominatur. Ad huius similitudinem soni, nostri coniu
ctas vocales Digammon appellare voluerunt: vt est, Votum, Virgo. itaq
in primâ syllabâ digammon & vocalem oportuit poni, Fotum, Firgo:* (e
dem corruptio, rescribe) *quod & Aeolij fecerunt & antiqui nostri, sicut
quibusdam libellis scriptura declarat. Hanc litteram Terentius Varro du
vult demõstrare, ita perscribit V A. Qui ergo in hac syllabâ sonus est, ide
littera erit.* Adscripsi locum, quia me aliquâ iuuat. Ait Varrone

Vau, sonus.

magistrum illum magnum, ad sonum exprimendum scripsisse *V A.* h
falsum. Vnde enim ego nunc scitior, *Va*, an *Vi*, an *Ve* scripserit? sed co
rigo *V V A*, geminatâ litterâ: siue mauis V V A V, ex Victorino. Ille eni
sic: *Aeolijs F* (corrige, vt suprà) *idem valet quod apud nos V, cùm pro co
sonante scribitur, vocaturq; βαυ & Digamma.* Ambigas an non ille v
luerit scribere & exprimere, ϐαῦ. Scaurus nos iuuat, qui disertè *V cons
nantis loco poni, id est pro Va, in Quis & Qualis*, adfirmat. Atqui *VVa* l
audis, non *Va*. Quinctilianus de eâdem: *Antiqui* Ⅎ*ædum* Ⅎ*ædúsque*
(ita scribo) *pro aspiratione Vau simili litterâ vtentes.* Priscianus iden
Digamma, id est Vau, ab ipsius voce profectum teste Varrone & Didym
De sono Terentianus aliquid:

Vt Vade, Veni, Vota refer, teneto Vultum:
Creuisse sonum perspicis, & coïsse crassum.

se

ſed ambiguè, vti reuerà etiam ego ambigo: & diſſerta hæc à me, non aſſerta. Illud mearum aurium iudicium non celo: ſuauiorem litteram hâc duplici natam non videri, poſt litteras natas.

CAPVT XIII.

De C. K. Q. G, vicinis litteris. Refutati qui primæ ſonum duplicem adfingunt. In K litterâ Auſonius illuſtratus. idem iterùm in Q & correctus. In C Feſtus emendatus. Singulæ hæ litteræ, quando natæ. quid conueniant, quid diſcrepent? & plura Grammatici pulueris.

IVNGO quadrigam alteram. quam trahent mihi equi non concolores ſolùm, ſed gemelli, imò ijdem. C. K. Q. G. ijs nomina. quos à vi, aut ſoni indole, quî diſcrimines? ægrè poſſis ex mente veterum: qui adeò eaſdem cenſuerunt, vt vnam vice omnium diu ſint vſi. C ſola iis locum munuſque aliarum trium tenuit: donec natæ inuectæque illæ, vix ob neceſſitatem, ſed ornatum. Videbo tamen ſingulas, & ſi quid in aliquâ eximium, dicam. *C littera vetus.*

C prima & vetuſtiſſima eſt. quam in locum Kappa Græcanici veniſſe non eſt dubium: in locum, ſed & in ſonum. Planè pleneque vt K elata ſemper. Nec aſſertione res egebat. quis enim Grammaticorum aliter vnquam tradidit? niſi quòd hodie prauus & pertinax in eo error inoleuit. Duplicem ei ſonum dedimus: alterum vt debuimus, alterum vt voluimus. Et cùm à vocalibus quidem A. O. V. aut diphthongo *Au* excipitur, ſuum ei relinquimus & priſcum ſonum. efferimus enim *Caput, Corpus, Cubitum, Caudam.* cùm ab E. I. Y. Æ. OE; nouum ei damus & ante-æuo inauditum. Enunciamus enim cum craſſo & moleſto quodam * ſibilo, *Ceram, Cippum, Cyrum, Cænam, Cœnum*: effatu, quem littera nulla habet, nulla habuit. Ad Z aut S accedere videtur, non attingit. Quæ hæc peruerſitas? quis auctor? apex non eſt in veterum ſcriptis qui ſtabiliat: & mos ille tantùm à malâ quâdam libidine peccandi. Omitto Grammaticos omnes, qui C cum Kappa æquiparant clarè: ratio ipſa quàm repugnat? *Capio* rectè effers: *Cepi* ab eo, cur aliter? cur *Incipio? Eccum* & *Eccam* audio: *Ecce* producit in aliâ ſoni veſte.

Eius ſonus geminus, vt K.

Nos corrumpimus.

* Nec ambige, quin iſti ſibili à Barbaris ſint.

Refutatus is error, ſiue contumacia.

veſte. A *Caſto Inceſtum* formari, quî vox tua me doceat? & mul
ta alia, quæ labem & ambiguitatum agmen inuexêre in Lati
nam linguam. *Silicem* aut *Cilicem*, ex enunciatu noſtro aure
non diſcernant: non *Cyrum* aut *Syrum*: *Sepio* aut *Cæpio*: *Cellam*
aut *Sellam*: *Seruum* aut *Ceruum*: *Diſcere* aut *Diſſere*: & quæ mil
lena. Pudet non tam erroris, quàm pertinaciæ. quia corripi pa
tiuntur, at non corrigi; & tenent omnes, quod defendat nemo
Itali, Hiſpani, Germani, Galli, Britanni in hoc peccato: à qu
gente initium emendandi? Audeat enim mihi vna aliqua, &
omnes audient. Sed de C ſatis. cui verum pronunciatum da
bis, ſi efferes *adductâ leuiter palatum verſus linguâ, eiuſdemque a*
Sc, qui efferendum. *dentes, cum ſpiritu aliquo, appulſu.* An & hoc addo? cùm S eam
præcedit, malè exprimi hodie: efferendam autem velut Sk
hoc modo, *Skamnum, Skena,* &c. quæ nobis ſunt, *Schamnum*
Schena.

K littera ſuperfluens. Sequitur K littera. quæ Græcanica mera eſt, & in Latium
vênit non ob vſum, ſed ob luxum. Verè enim ſuperfluit: &
ſaniorum litteratorum nemo id negauit. Nam quòd nonnull
Vſus tamen eius, vt volunt ante A. vſum & locum ei faciunt, quoties A excipit: vt in *Kaput, Kari-*
na, Karthago, ac ſimilibus: nouitia ea regula, ſed & falſa. Fateor
ſæpè locum ante A habere, imò vix alibi: atque ita in lapidi-
bus lego, KARVS. KASTITAS. PARKARVM. PALIKANVS. EVO-
Et ad notandum. KATVS. DEDIKAVERVNT. ſed ſæpiùs aliter, & firma non ei ſe-
des, niſi in notis. Quinctiliani iſta mens: *K quidem in nullis*
verbis vtendum puto, niſi quæ ſignificat etiam vt ſola ponatur. Te-
rentiani eadem:

K ſimiliter otioſa ceteris ſermonibus,
Tunc in vſu eſt cùm Kalendas annotamus aut Kaput,
Sæpè Kæſones notabant hac vetuſti litterâ.

Vult K ſolitarium tribus vocibus notam eſſe, Kalendis, Kapi-
ti (in legibus Capita ita notabant,) & prænomini Fabiorum.
Capella item in triplici ſaltem nomine locum dat; ſed pro Kæ-
ſonibus, Kalumniam ſupponit. *K nunc nota eſſe putatur, nunc*
littera. nam eius effectus C integrare non dubium eſt: abſque his
Kapita, Kalendæ, Kalumniæ. Vbi neſcio an veriùs legeris, *non lit-*
Auſonius illuſtratus. *tera.* Quia igitur ex plurium vſu ſedes ei in trinâ tantùm ſede,
Auſonius ſcripſit:

Hæc

Hæc tribus in Latio tantùm addita nominibus K.

Ita enim lego & clarifico versum, in quo interpretes caligant. Quando nata hæc littera, haud liquidò scio. vix opiner ante bella Punica, sed nec diu post illa: quia in SC^to de Tyburtinis reperio SVB. AEDE. KASTORVS. Isidorus ad Sallustium quemdam refert: *K litteram*, inquit, *Sallustius Ludimagister posteà Latinis adiecit, vt in sono discrimen duarum litterarum faceret, C & Q.* Ad discrimen autem duarum aliarum repertam vult. quod illud? cedò Isidore, si potes: & hilum si inuenis, nihili homo ego. Sed credo, iamtunc tuo æuo obtinuit barbara hæc in C pronunciatio, quam dixi & refutaui. Tu Priscianum mihi audi: *K & Q, quamuis figurâ & nomine videantur aliquam habere cum C differentiam: tamen eamdem, tam in sono vocum quàm in metro continent potestatem.* Et Terentianum:

Quando nata K.

Isidori alucinatio.

Refert nihil K prior sic, an Q, an C.

Ad Q venio. quæ ipsa reuerà non tam interest litteris, quàm superest. Cur enim C non satis ad eius vices? Fuit olim: sed visum hanc addere, quoties V sequeretur (neque aliter) ad efficiendum pinguiorem illum sonum. Sed dicant, cur in G non idem factum? Aliter enim paullò & illa sonat in *Anguis*, quàm in *Angis*. sed non hoc litterarum naturâ fit, verùm vocalium à quibus exceptæ & quibus mistæ. Capella: *Q quidam litteram non putabant: & vincerent, nisi in Equo & Equitatu apparêret expreßè. Constat autem ex C & V.* Ausonius eam componi vult ex duplici C, recto & inuerso. Eam enim ego mentem obscuri versus illius censeo, quem non vidi qui explicaret, imò qui legeret rectè:

Q litteram videri superare.

Ausonio lux & correctio.

Præualuit postquam Gammæ vice functa priùs C.
Atque alium pro se titulo replicata dedit Q.

Lego, *titulum.* C, inquit, replicata & conuersa nouum pro se titulum siue indicem litteræ dedit Q. Inspice enim. ex duplici C, recto & inuerso, illud Q aptissimè compinges. Possis & legere, *Atque aliam pro se titulo.* Hæc est illa littera, quam magister Fabius duritiei damnat: *Duras & illa sillabas facit*, inquiens, *quæ ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est vtilis, aliàs superuacua: vt Equos ac Æquum scribimus.*

Q dura littera.

G quartam posui. quæ ipsa, * vi & sono à C quantulum abit?

* Imò vix formâ Apex saltem, vt Maurus notat, ad cornu C infrà additus.

C & G vicina. abit? Ne miremur priscos diu hanc vsitatos, pro illâ. *Acnâ, Lece, Acro Cabino:* pro *Agnâ, Lege, Agro Gabino*, Victorinus notauit: & in tabulis Iudiciarijs ego ipse legi, QVI. IOVDICARE. NECARINT, pro *Negarint*. Et Grammatici testantur hoc vulgò. *Festus correctus.* Festum emendari hac occasione censeam, *Camelis virginibus supplicare nupturæ solitæ erant*: & scribi, *Camelis virgines supplicare*. Nam intellegit *Gamelios deos*, priscâ hac ratione per C scribendi: quos virgines & puros ad rem nuptialem aduocare sanè stultum. Terentius Scaurus: *C cognationem cum G habet. & ideo alij dicunt Gaunacem, alij Caunacem: item Camelum, Gamelum*. *Bello Punico primo G non nata.* Hanc scripturam retentam arbitror ad bella Punica: argumento nec infirmo nec infido, quòd in illâ Duillij Columnâ sola C nôta. Ibi enim LECION. MACESTRATOS. PVCNANDOD pro Legion. Magistratus, Pugnando; & non simplici archaïsmo, EXFOCIONT pro Effugiunt, sculpta. Atque hoc est quod Ausonius scripsit, —— *Gammæ vice functa priùs C*. Nam *In Prodigia. vide.* *Festus quòd obniti videatur; *Quæ nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur*: nihil est. fallit scriptura, & non ille: quam *Festus leuiter emendatus.* dirige, *Quæ nunc G appellatur, ab antiquis C vocabatur*: siue etiam, *notabatur*. Ipsemet * alibi: *Antiqui per C litteræ formam* **In Orcum.* *nihilominùs G vsurpabant*. Viciniam vides. nec nego tamen, *G littera sonus & expresio.* quin sonus G litteræ paullò diffusior sit & mollior: quem referes, *appulsâ ad palatum linguâ, modicello interuallo, lenem spiritum emittens*. Nos hodiè quàm peccamus? Italorum enim plerique vt Z exprimunt, Galli & Belgæ vt I consonantem. Itaque *In eo vitiū.* illorum est *Lezere, Fuzere*: nostrum, *Lejere, Fujere*. Omnia imperitè, ineptè. Germanos saltem audite, quorum sonus hîc *Germanis hæc littera incorrupta.* germanus, *Legere, Tegere*; vt in *Lego, Tego*. nec vmquam variant. at nos ante I.E.Æ.Y. semper: dicimusque *Iemmam, Jætulos, Jiniiuam, Jyrum*, pro istis, *Gemmam, Gætulos, Gingiuam, Gyrum*. Mutemus, aut vapulemus.

CAPVT

CAPVT XIIII.

De litteris D & T. Huius vitiosum hodie in parte sonum esse: nec iuuari à falso Papirio. An T, Viuum significauerit? Isidorum fortean correxerim. Lapidibus data lux.

BIGAM ecce leuem interpono: in quâ D. T. iugales. Quòd vicinę inter se, quodque adsonent, cur te moneam? Ipse vides. & passim etiamnunc in libris paullò antiquioribus, *Set*, & *Sed*, *Haut*, & *Haud* alternant: inque lapidibus, QVODANNIS: ADQVE: contrà, ATFINIS: ATLECTVS: QVIT pro *Quid*, ac talia. Effertur hodie vtraque rectè (nec præitione meâ ad sonum opus:) excipio, quòd peccant in T, quoties ea vocalem I anteit, & hæc aliam. Q. Papirius quispiam auctor & tutor huic culpæ aduocari potest: cuius hæc lêgi verba. *Iustitia cùm scribitur, tertia sillaba sic sonat, quasi constet ex tribus litteris T. Z. & I. cùm habeat duas, T. & I. Sed notandum, quia in his sillabis sonus iste litteræ Z inueniri tantùm potest, quæ constant T, & I, & eas sequitur vocalis quælibet: vt Tatius, Otia, Iustitia, & talia. Excipiuntur quædam nomina propria, quæ peregrina sunt. Sed ab his sillabis excluditur sonus Z litteræ, quas sequitur littera J, vt Otij, Iustitij. Item non sonat Z, cùm sillabam ti antecedit littera S: vt Justius, Castius.* O nugator! verè enim sic appello nebulam Grammatici, non Grammaticum, & quem mihi certum nec esse quidem à prisco æuo. Vnicum hoc Fragmentum hominis exstat, nec aliud: cui ipsi vtinam lumbi & renes diu fracti! At enim Murete, inquam, etiam Ciceronis iocus in *Actium* quemdam id stabiliat: qui allusione nominis subiecit, ἄξιος. Ergo vt Græcorum illud ξ. pronunciatum T. In fronte, inquit, aliquid est: in re & inspectione nihil. Allusio fuit, sed in propinquo sono, non eodem. Et age, si ea pronunciatio; cur nemo veterum de litterâ T tale aliquid prodidit? aut quę caussa cur sonum ante I magis, quàm vocalem aliam, mutet? non dixeris. & sperno audacter hasce ineptias vel vno argumento, quòd nulli Consonantium (aliter quàm in Vocalibus) sonus duplex. Tu igitur, Lipsi, ne audi. non item Isidorum: qui magnum scilicet arcanum huius litteræ vulgat, *In breuiculis quibus militum nomina*

D & T vicinæ.

T hodie in parte vitiatur.

Falsus nescio quis Papirius.

Isq; cū vulgo refutatus.

 contine-

De Isidori adfirmatione hæsitatio.

continebantur, T notam in capite versiculi positam, superstitem desi-gnare: Θ verò ad vniuscuiusque defuncti nomen solere apponi. Illo mihi sæpè subleſtâ fide: & certè hîc. Quæ enim ratio cur T viuum notauerit? aut quod alibi exemplum? Ego de *V* illud verum ſcio: & valdè inclino, vt litteram eam potiùs hîc ſit re-ponendum. Nam ecce in ſepulcralibus lapidibus, quoties pluribus monumentum aliquod exſtructum, adſcalpi ſolet qui ex ijs ſuper terram, qui ſub terrâ. Illis V præponebatur, prima ſcilicet in *Viuus* littera: iſtis Θ, quæ in *Thanato* capitalis. Noto & vulgo adhuc non vulgatum, & firmo his exemplis. In iſtâ vrbe, domo Epiſcopi Aquinatis:

Fortaſſe is corrigendus.

V & Θ in ſepulcris quid notarint.

Θ CN. OGVLNIVS. CN. L.
NICEPHORVS
*(Θ) GVLNIA. CN. L. NICE
V. L. SAFINIVS. Ͻ. L. SVRVS.

*Hoc Theta incluſum ita Θ litteræ.

Vbi duo mortui ſignantur: poſtremus viuus. Item ad Marianum templum:

Q. EPPIVS. Q. F. CORRVPP
Θ CLODIA C. L. SILENIO
Θ EPPIA L. F. PAVLI VOTE
NNIANA MATER
EPPIA M. F. POLLA. *Item alibi:
V D. LABERI. DD. ET. Ͻ. L. SYMMACHI
Θ LABERIA. D. L. ET. Ͻ. MVSA
V D. LABERI. D. L. EVTICVS.

*In ædibus Franc. Porcari.

Atque hæc fortaſſe cauſſa verior, cur Theta mortiferum dictum, quàm quòd in iudicijs damnandi ea nota. Auſonium quidem ego huc adſpexiſſe confirmem, cùm in impurum illum Eunum ſcripſit:

Theta cur mortualis littera? Auſonius explicatus.

Miſelle doctor ȣ tibi ſit obſcæno,
Tuumque nomen Theta ſectilis ſignet.

Mortem enim ei precatur, & quidem à laqueo (ea forma est in * ȣ contractâ:) & adſcribi ad defuncti eius nomen optat Theta.

* Scaliger in Auſonium acutiſſimè id vidit & monuit.

CAPV

CAPVT XV.

De sex litteris facillimæ pronunciationis iunctim dictum. N à Græcis aut Latinis sæpè omitti: sed malè.

DABO & seiugem. sed quæ Circum peruolabit leui rotâ. In H. enim, I.L.M.N.R. quid insistam? De sono & elatione constat: & vix, siquis velit, in ijs peccet. Naturam autem aliam litterarum indagare, non hîc meum opus. H siue littera siue flatus est, molliter efferenda, nec vt robusti illi Germani. Post consonantes item molliter, sine stricturâ aut sibilo; quod malè in vsu quibusdam. Quamquam & veteres quosdam populos eam fortiùs pronunciasse censeam: vtique quibus ea pro F fuit. vt Faliscis. Nam istorum est *Haba*, pro Fabâ: *Hanula*, pro Fanulis, & quæ talia. I autem consonans, mihi sic sonat vt aliquid teneat è Vocali. non fixè nimis presseque proferenda, vt G illud corruptum: sed eo pænè modo, quem dixi in Digammâ eius sorore. L facillima & liquidissima litterarum. quis in eâ peccet? nisi Hispani fortè cùm gemina est, qui nescio quid ex I & L mixtum proferunt & fractum. M mugientem illam litteram, omnes rectè. N tinnientem, omnes rectè. R item: nisi quos ligauit aut vetuit natura. quod in Demosthene, Alcibiade, Aristotele, Scaligero patre. Sed de N hoc addo; mirari me, cùm tam suauiter ea sonet, omissam sæpè à Græcis aut mutatam. Illorum enim est Μάλλιος, qui Latinis *Manlius*: * Ορτήσιος, qui *Hortensius*: & plura. Quamquam & Latini in hac culpâ: certè sculptores, in quorum lapidibus lego, CLEMETI, pro *Clementi*: COIVX, & INFAS: *Coniux, Infans*: MESES denique, *Menses*.

H littera, quō efferenda?

Et I consona.

Itē L in quo Iberi peccant.

N sæpicule neglecta à Græcis.

* Quod Lābinus contra receptā scripturam approbat, malo studio nouitatis.

CAPVT XVI.

De litterâ S, quæ multis veterum inuisa, & culpata. A nobis ea releuatur. Romani quàm crebrò vsurparint, & pænè ante omnes litteras? X crucem referre. quædam de variâ crucium figurâ. Artemidorus, & Maximus & Isidorus Episcopi illustrati. De litterâ Z. & ordine omnium soni.

VLTIMAM in Consonantium hoc Missu trigam habe, ex S. X. Z. E quibus Sigma priùs stabiliendum leuiter & de-

Sigma littera multi hostes.

Eorũ in hanc conuicia. &defendendum eſt: quia famam eius multi petunt, imò v
**adulterinã.* tam. Pindarus conuiciatur, & * κίβδηλον appellat: eiuſque odi
verſus compoſuiſſe dicitur ἀσίγμους. Dionyſius Rhetor cùm
attollat, hanc abiicit & turpi voce appellat θηριώδη. Attici om
nes (quod non neſcis) oderunt, & ſuccedaneum ei ferè T de
derunt. Iam noſtri velut compacto conſpirant. & inter pro
** Capellæ hoc ſcriptũ.* ceres * Meſſalli, *ne litteram quidem eſſe, ſed ſibilum* ait. Inter ma
giſtros Fabius, *aſperam* pronunciat, & *in commiſſurâ verboru*
rixantem. Quin ipſi priſci, Atticorum exemplo, eiecêre: &
Mertare, Pultare illorum fuit, ſicut Ennij *Adgrettus fari.* Sed &
poëtæ tracti in partes: & in verſu ibi conſonans exciperet
plerumque hæc iugulata. Inde —— *vitâ illâ dignu' locoque.* &
—— *omnibu' princeps:* & in Plauti Terentiique fabulis obuia ex
Nos defendimus, & illa illoſque refellimus. empla. Miſella! quis tibi tutor in tam validos & tam calli
dos? affectu ego, neſcio an viribus: & fortaſſe fuerim, vt ill
ait, *ſolatium potiùs litis, quàm auxilium.* Pindari conuicium pri
mò quî refellam? nec capio quidem. Adulterinam incertam
Pindaro reſponſum. que litteram eſſe vult. Quid ita? nihil video. hoc ſcio, ſiue ſo
num, ſiue indolem aſpicias, germanam eſſe germanæ Voc
prolem. Siqua iuſtæ litteræ nota ei abeſt, magne vates: pro e
noter ego. At enim ſibilat. hoc, credo, voluiſti: & tecu
Et Dionyſio. Rhetoriſta ille, qui appellat *Theriôde.* quod Serpentinam ſiu
Viperinam interpetramur, (malè alij *Ferinam & Brutalen*
quia ſibilus ſerpentum. En crimen! Quin tu litteram R ig
tur ſpernis, quia canum? M, quia boum? B, quia ouium? Na
Sibili quidã nõ inſuaues. irriunt hæc animantia, mugiunt, belant. Tamen cedò, cù
inuidioſum hunc ſibilum ſerpentium dicis: de ventis, arbor
bus, hominibus quid cenſebis? quorum ſibilos eſſe, & qu
dem ſuauiſſimos, non negabis. Quid tibiis & fiſtulis facie
quas hoc argumento abiicies ex humanâ vitâ. Ipſæ ſerpe
tes vtinam hoc vno malæ! amem ego eas, adeò non culpem
S littera rebus optimis inſita. Ampliùs dico. res optimas, res ſuauiſſimas, priſci nomencla
tores hac litterâ notarunt, velut Naturâ duce. In cælum ſ
ſpice: occurrent, *Stellæ, Sol, Sidera.* In terram deſpice: agno
Suauitatis ea index. ſces *Seſamum, Saccharum* inter dulciaria. *Suſurros, Suauia, Baſ*
inter amatoria. & inter vitæ gaudia, *Somnum, Salutem, Sanita*
tem. Litterarum ipſe *Sonus*, quî ſine hoc ſono? Inceptè igitur &
van

vanè tu, qui humanissimam litteram indigetes *Theriôde*: Plato veriùs, qui πνεύματώδη. Rectè enim ita vegetam & spiritalem notulam agnominat: quamque homines amant & æstimant, qui ipsi tales. Maurus benè:

Viuida est hæc inter omnes, atque densa littera.

Attici spreuerunt, inquis. Quid mirer mollissimos mortalium? At non Lacones aliqui aut Thebani. Hoc ipso tempore, robustum hunc Sibilum robusti illi Germani adamant: fugitis vos (ne ægrè sit meo Lipsio) mollicelli * Belgæ. Perperam. nec id doceo: quia egit & peregit hanc caussam ante me Lucianus apud Vocalium tribunal. Et hæc eadem in Messallam opportunè dicta mihi sunto. Fabius sequitur, qui asperam criminatur & rixantem. Bonâ veniâ Magister. à quauis caussâ tibi odium in hanc litteram, non à Ratione. Te, in te, aduoco. Tu enim idem ibidem, Z mollissimum & suauissimum appellas. quî potest si S insuauis? Quidquid enim mollitiei in illâ est, debet esse ab hoc fonte. Nam D quæ immixta, etiam te iudice aspera est & duri casus. In illam igitur si æquus, quomodo iniquus es in istam? Sed profectò in toto illo iudicio, quo Græcanicum effatum supra Latinum ambitiosè tollis, plura tibi exciderunt iudicij non similia: & inter ea, istud. De priscis Latinis quod obijciunt: bellum. Vnam aut alteram voculam adferunt, in quâ hæc mutatio: ego secentas, in quibus alia. Nam hoc verissimum, priscos illos verè viros frequentasse virilem hanc litteram, & inseruisse aut substituisse, pænè dicam, affectatè. Ecce *Casmenæ* illorum sunt, *Dusmosus* & *Cosmittere*; pro Camenis, Dumoso, Committere. Eorumdem *Asæ* pro Aris, & *Fusui* pro Furuis, & *Valesij* & *Fusij*. Iam *Odos, Vapos, Arbos, Robos* dixêre: & ab ijs ἀναλόγως *Odôsem, Vapôsem, Arbosem, Róbosem*: quod * Festo credes. eiusdemque generis, quod Fabius notat, *Clamos* ac *Passes*. Nec *Stlatum, Stlitem, Stlotum* ignoras: pro Lato, Lite, Loco. item quæ è Græcis commutat, ἕρπω, *Serpo*: ἕξ, *Sex*: ἑπτὰ, *Septem*: ἅλ, *Sal*: ὕλαι, *Syluæ*: & multa. Postremùm, vbi geminata ea: vt in *Cassus, Caussa, Diuissio.* quod Ciceronis temporibus paullùmque infrà factitatum ait Fabius. A quo more etiam in lapide legi, BASSIS, pro Basis. Quòd poëtæ tamen hanc omiserint: (id enim etiam obijcitur) quæso omittant.

Responsum de Atticis.

* Qui T, itē substituimus: *Wat, Dat*, &c.

Ad Fabij conuicium.

Qui nimius in efferendis Græcis, premendis nobis.

Ad Latinorum morem, responsum.

Qui crebri olim in hac litterâ.

* In voce *Arbosem.*

De poëtis, responsum.

tant. Quis tam imperitus est, qui nesciat à versuum lege id esse non à contemptu? & satin' hæc, Lipsi, ad veterum in hanc litteram amorem & honorem? satis. sonum potiùs eius videamus qui lenior paullò, quàm hodie efferunt, molliorque. Incrassamus enim, & haud lōgè pronunciamus à T S, *Sonum*, *Saccum*, & quasi essent, *t'sonus*, *t'saccus*. At* lenis ille effatus verior est, quem seruamus in medijs vocibus, *Misi*, *Piso*, *Asinus*, &c. Viros docto non audio, qui efferri vt corruptum illud C volunt, *Seleucus*, *S mia*, *Sanus*. Malè: & transeunt in vitium, quod Σιγμισμὸς dictur Græcis. Terentianus à lenitate hac nostrâ est:

Quis verus ei sonor?

*Quem Belgæ retinent, *Sien*, *Saeck*, *Sont*.

—— agitur pone dentes

Sic læuis, & vnum ciet auribus susurrum.

Vbi, *Sic Lenis* malim: ex* Victorino qui ferè hæc transscripsit.

* Vide verba eius, si vis, in fine libri.

Ad X iam venio, cruciariam illam litteram. Non enim malè sic appellem; quia & figura hæc illi, & aures linguamque cruciat duro sono. Hîc ego, Resiste paullùm, inquam, etsi properas. De figurâ non fallis? vereor. Nam ea in T litterâ consensu omnium, non in istâ. Vel Tertullianum audi: *Ipsa est littera Græcorum Tau, nostra autem T species crucis*. Ille promptè: Hoc, Lipsi, non nescio, inquit. sed tu quoque scito, Crucis non vnâ olim formam. Formabat, vt dixisti, recto & transuerso ligno ad T faciem, siue ad mali cum annexâ antemnâ. Ita enim Ausonius:

X littera, crucis formam refert.

Cruces variè figuratæ olim. Vt T, siue vt malus in naui.

Malus vt antemnam fert vertice, sic ego sum T.

Et ideò cū naui Artemidorus comparat lib. II. Ἐκ ξύλων, inquit, καὶ ἥλων γέγονεν ὁ σταυρὸς, ὡς καὶ τὸ πλοῖον. καὶ ἡ καταρτία αὐτοῦ, ὁμοία ἐστὶ σταυ *E lignis & clauis crux componitur, vt & nauis. sicut conformatio etiam nauis, similis cruci.* Appositè D. Maximus Taurinensis Episcopus: *Cùm à nautis scinditur mare, priùs ab ipsis arbor erigitur, velum distenditur; vt cruce Domini factâ, aquarum fluenta rumpantur.* Atque hæc vulgata forma. sed nec illa infrequens ex lignis decussatis, quā X littera repræsentat. De eâ Isidorus: *X littera & in figurâ crucē, & in numero decem demōstrat.* Vtraque in Constantini nummis conspicitur, cū adscriptione IN. HOC VINCE. * Seneca ad hanc varietatem: *Video istîc cruces non vnius quidem generis, sed aliter ab alijs fabricatas.* Sed redeo ad meam neā, & pergo de sono: qui in istâ durus, ex C & S mixtus. Ideò monumentis altera ea littera sæpè etiam iuncta. vt, VICXI

Item transuersa vt X.

*Consolatione ad Martiam.

Sonus littera X.

IVNCXI

IVNCXIT. &, CAPPADOXS. CONIVXS. Quin veteres CS, aut GS, pro eâ ſcripsêre; nec reperta X ante Auguſti æuum, ſi credo Iſidoro. Nigidium quidem in libris ſuis ſpreuiſſe vti, lego apud Victorinum. In hac efferendâ peccari admodum non video: igitur pergam.

Supereſt mihi Z quam valere * DS conſenſu tradunt. ideò & ſic efferenda. *Dſona, Dſeno, Dſelus, Madſa, Medſentius.* Nos hodie peſſimè, qui molliùs quàm ipſum Sigma. Quia adfinitas cum D illi: ideò in eam ſæpè mutat, & contrà. *Zetha, Dietha:* *διαβάλλω, ζαβάλλω:* & *Zabolus* pro Diabolo ferè ſemper apud Paulinum Antiſtitem Nolanum. Quinctiliano *Z & Y apud Græcos nullæ dulciùs ſpirant.* & approbo: etſi Appius Claudius (Capella refert) *hanc litteram reformidarit, quòd dum exprimitur morientis dentes imitetur.* Ita aurium iudiciũ, Lipſi, varium, vt & ſenſuum aliorum. At ego de Elementariâ Pronunciatione campum hunc decurri: reſtat ille, qui de Accentuali.

* Etſi Latini ſæpè vertunt in SS duplex. *μάζα, maſſa: πατρίζω, patriſſo, &c.*

Z littera aliquid ex D trahit.

CAPVT XVII.

Ad Accentus tranſitum. eorum in Pronunciatione vtilitas, ſiue neceſſitas. Definiuntur, diuiduntur.

QVEM veteres aliquot nouique decurrerunt, fateor: ſed cur non leui rotâ etiam ego? Ordo ſermonis huc me ducit: & quis ſcit an non planius aliquid aut plenius dicam? Conabor. Tu tantùm Lipſi, ſcin' quid te velim? Iube, inquam. Illud Cælianum, ait: *Dic aliquid, vt duo ſimus.* Nam hactenus audis me nimis obnoxiè, non ſolùm intentè. Vt autem ex lapidum attritu ignis elicitur: ſic ſæpè veritas ex alternantium, imò & altercantium ſermonum conflictu. Sed enim quid obloquar aut interloquar, inquam, vbi res non anceps? Sic mihi viſa, quæ adhuc dicta. In alijs ſiqua mihi ſalebra aut abruptum, reuocabo liberè & ſiſtam. Tu perge, nec reſpice. Ridens ille, At enim Plautus noſter, inquit, hoc probi agitatoris eſſe voluit. Sed capio iterùm lora, & quò cœpi, aurigor. Pronunciationis pars mihi facta altera, Accentus. Iure. Elementaris enim illa quî ſufficiat? Quin vt in citharâ parum ſit nerui cuiuſque ſonum noſſe, niſi efficere poſſis iunctim ex ijſdem

Accentus in rectâ pronũciatione adhibendus.

concentum: sic frustrà elementa mihi rectè efferas, nisi ex ijs & voces. At has non potes, sine iusto legitimoque ACCENTV: quem communiter & largè cum Grammaticis definio, *modum omnem quo syllaba afficitur, in loquendo seu scribendo.*

Definitio eius, largiter sumpti.

Diuisio.

Eum in quattuor partes distinguo. In

- TEMPVS: quod duplex:
  - LONGVM: *quo syllaba talis producitur in effatu aut in scriptu.* cuius nota lineola producta siue Apex - : sic, *Mālus.*
  - BREVE: *quo syllaba talis contrahitur in effatu aut in scriptu.* cuius nota Sigma supinum ᴗ : sic, *Mălus.*
- SPIRITVM: qui duplex:
  - LENIS: *qui syllabam tenuiter & sine flatu effert.* cuius * nota olim sinistra pars H diuisæ ⊣: sic ⊣*amo.* nunc semicirculus læuus vsurpatur ᾿: sed à Græcis. Nam Latini rectè omiserunt, contenti defectum flatus notare defectu notæ.
  - DENSVS: *qui syllabam vberiore flatu stipat & inspirat.* cuius * nota olim dextra pars H incisæ ⊢: sic ⊢*amus.* Nunc nobis H integrum seruit, Græcis semicirculus dexter ῾.
- DISCRETIONEM: quæ triplex:
  - CONIVNCTIO siue ὑφὲν: *quâ duas discretas voces sic coniungimus, vt vnitæ videantur.* eius nota semicirculus pandus ‿ : sic *Ante‿uolans. Ante‿dux.*
  - DISIVNCTIO siue διαστολή, opposita priori: *quâ voces, quas imperitè possimus iungere, disparamus.* eius nota, dextra pars circuli ad imas litteras deposita ͵ : sic
    — *in litore conspicitur ͵sus.* ne legas *vrsus.*
  - AVERSIO siue ἀποστροφή: *quâ litteram litterásve supprimimus & auertimus loquendo scribendóque.* eius nota pars circuli sinistra ad summas litteras deposita, ᾽ : sic
    — *tanton' me crimine dignum.*
    &, *Mult' ill' & terris.*

* ψιλὴ dicta Græcis.

* Δασεῖα dicta Græcis.

TENO

TENOREM: qui triplex: { ACVTVS. GRAVIS. FLEXVS. } de quibus deinceps singillatim dicimus.

CAPVT XVIII.

De Tenoribus propriè. quibus aliјs nominibus dicti? quid sint? quotuplices sint? Definiti omnes, & notulis suis insigniti. De Sigmæ formâ per occasionem dissertum vberiùs.

ATQVE hæc generalis diuisio Accentuum: posita sic à priscis, paullò aliter à me disposita. è quibus loco postremus ille, re primus. Si enim dignitatem & vsum spectes, anteit alios: & eximiè Accentuum nomen sibi vindicat inter omnes. Reliqui affectionem aliquam sillabæ dant, & sæpè leuem: hic vim & vitam. Marcianus de isto benè: *Animam vocum esse, & Musices seminarium.* Nec alius sanè est, qui aut Pronunciationem magis ornet rectus, aut deformet prauus. Itaque paullò magis cum curâ mihi de eo dicendum, vt qui propriè spectet ad meam Spartam. Speciem igitur hanc Accentus, Lipsi, Græci dicunt τόνους: Latini ab eo *Tonores* olim, pòst *Tenores*: atque etiam, *Voculationes, Moderamenta, Accentiunculas*: imò exoche quâdam, ἁπλῶς *Accentus*. Reuerà enim eleuatio illa & depressio sillabarum, quæ per Tenores, super omnes alias species, simile quiddam habet cantu. Capella *Fastigia* etiam & *Cacumina* appellat: me iudice, metaphoris aptis valdè & honestis. Caput suum huic argumento inscribit, *De Fastigio:* & inserit, *Accentus partim Fastigia vocamus, quòd litterarum capitibus imponantur, partim Cacumina.* De voce habes: rem definitione nunc explico. TENOREM *mensuram* esse aio *sillabæ, in scriptu aut effatu, ex lege siue more.* Mensuram pono: quis neget? Ad quantitatem enim Tenor pertinet. in quâ cùm dimensio triplex, Alta, Lata, Longa: ad primam hic referendus, ad alteram Spiritus, ad tertiam Tempus. Discretio aliena à Quantitate est, ideoque nec propriè Accentus. Mensura autem hæc in sillabis pariter triplex: quæ attollit pronunciando. quæ deprimit. quæ vtrumque. Inde totidem Tenores: quos indigetamus *Acutum, Grauem, Flexum.* ACVTVS est, *qui sillabam intendit acuitque,*

Tenor inter Accentus præcipuus.

Varia eius nomina.

Fastigium.

Definitio Tenoris.

Diuisio.

Quid Acutus, eiusq; signum.

& cum eâ vocem. Eius notam in scripto faciunt lineolam dextro uorsum ascendentem sic ˊ. fastigij scilicet dimidiatam partem GRAVIS, *qui sillabam dimittit, & cum eâ vocem*. Eius aduers nota index, lineola descendens sic ˋ. pars altera fastigij inclinantis. FLEXVS, *qui vnam eamdemque sillabam longiore voci ductu & tollit & demittit.* à quo flexu ei nomen. Eius nota iur ex vtrâque composita sic, ^. id est, fastigium plenum. Hoc Victorinus rectè vocat V transuersum. *Circumflexus*, inquit, *transuersâ V litterâ notatur hoc modo* ^. Interrumpens hîc ego, Ad Cælianum illud M. Antoni: dicam aliquid, imò contradicam V transuerso notari eum vis? negat Marcianus, qui *Flexi signum* facit *Sigma super ipsas litteras deuexum*. Hæc autem nota ab illâ quantum distat? Muretus, Benè, inquit, inijcis. laudo. Sed ego quoque me non malè expediam, si scias quæ Sigmæ Græcanicæ (eam intellegit) olim forma. Non enim illa, quæ nunc flexilis & serpentina Σ, cui nihil cum Accentuali vnquam notulâ commercij: sed lunaris aut semi-orbiculata quædam, si C: prorsus vt *Ce* Latinum. Maurus ab hac caussâ, inter littera quæ figurâ ambiguâ fallere possint, hanc ponit.

Quid Grauis.

Quid Flexus?

Flexi duplex signum.

Sigma priscum.

Mauri notabilis locus.

A Latina, sæpè vt Alpha, sæpè Lambda scribitur:
I similiter Ιῶτα credi, & C potest quod Sigma sit.

A, inquit, sæpè vt Lambda scribitur (vidi in lapidibus inferioris æui, Λ, sine transuersâ lineolâ) & I nostrum vt Iôta, & C v Sigma. Ita enim reuerà scripsêre. sed, ne te fallam, non nimi olim. medio dumtaxat illo Principum æuo. Antè enim flex illa obtinuit, & pôst iterùm euicit. adeò vt illius meæ non vit non memoria sit, nisi in monumentis lapidum, & pauculis forte libris scriptis. Sed in lapidibus crebra. vt, ΔΙΟϹΚΟΡΟϹ & ϹΑΡΑΠΙΔΟϹ. & in hac vrbe marmoribus tricenis. Qui igitur inter notandum Tenorem illum flexum, lapsu quodam properantis manus factum, vt non angulare illud signum ex primeretur, sed curua linea vno ductu, sic* ∩: Marcianus receptam vulgò notam ingerens, scitè appellat, *Sigma deuexum* quia reuerà tale est: sicut contrà Sigma Supinum in breuis sillabæ notâ, sic ∪. Iterùm ego, Capio, inquam, & approbo: & iamantè non ignotum mihi istud Sigma. quò etiam Martia lem referebam, *Aspice lunatâ scriptum testudine* sigma.* Sed quò addi

Sigma Lunare quando in vsu?

Cur eo Flexus Tenor notatus?

*Quæ nota etiam in Prisciani vetustis libris, De Accentu.

*Quod de Mensario capiendum: vt alibi illustramus.

addis de medio Principum æuo: caues mihi, an cauillaris? Hoc potiùs, si dextrè poëtas aliquot veteres accipio: qui auctores mihi iam olim de Lunari istâ formâ. Agathon Tragicus, vbi Thesei nomen argutè per imagines scribit, Sigma cum arcu Scythico comparauit & per eum expressit:

De priscâ formâ Sigma indagatum curiosiùs.

* Σκυθικῷ τε τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερές.

*Scythico sed arcu tertium compar fuit.

En, Tertia, inquit, littera ΘΗϹΕΥϹ refert Scythicum arcum. Arcus autem facies nónne semi-lunaris? Sed & Euripides in eâdem re & nomine ludens, tertium elementum comparat cum crinium cicinno:

* Τρίτον δὲ βόστρυχός τις ὡς εἱλιγμένος.

*At tertium, cicinnus vt contortilis.

At cicinni illi calamistrati siue anuli, mihi quoque videntur facere orbiculatæ huic formæ. Muretus contracto vultu: Quæ adducis, inquit, specie firma sunt, re vanescunt. Cum arcu Agathon comparat. Ita: sed adde, Scythico. cuius ego formam paullò aliam à communi hac fuisse adsero, flexu illo triplici, qui etiamnunc apud Turcas, Scytharum scilicet stirpem. Cum cicinno Euripides. sed nónne flexili & tortuoso? adiunxit enim εἱλιγμένον. Non autem vna in vno crinium anulo hæc contortio, sed per gradus multiplex, vt in capreolis vitium, & vt olim in capillis pendulis comatorum. Ad hanc aspectum. Nec plura ego: ne excidam à lineâ, quam insisto.

Verus intellectus eorum versuum.

CAPVT XIX.

Accentus olim nec Latinis nec Græcis scriptitatos esse. lapides, qui adserere videbantur, reiecti aut aliorsum tracti.

TENOR igitur Mensura vocum est, & quidem in specie illâ trinâ quam dixi. Definitioni dehinc addidi, *in scriptu siue effatu*. De effatu quis ambigit? nonnemo de scriptu fortasse: quia notulæ istæ Accentuum in priscis libris raræ, imò in magis priscis nullæ. Nec id in Latinis solùm, sed & Græcis. Miraris? vagare mihi per hanc vrbem, & quære. multa monumenta in vtrâque linguâ, multi lapides: lapis ego, si Accentiuncularum istarum vsquam apex. Sed nec ψιλὴ vlla aut δασεῖα in Græcis, quas nobis flagitium grande sit omisisse. Quòd si Grammaticos tamen audis: scribes, & plerasque omnes

An scripti olim Accentus?

Non videri.

Vt nec aspirandi nota in Græcis.

nes voces digeres sub Tenorum suis signis. idque discretion
& intelligentiæ, vt aiunt, caussâ. Mihi priscus mos placea
quem in his talibus teneam (audeo dicere) etiam contra ra
tionem. Hîc ego non sine risu, Soluisti Murete frenum hu
linguæ: quis reponet? Vide ne fiam tibi Arabius tibicen: q
quo Græci,

* Nummo canit, sed quattuor nũmis silet.

* Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται.

Nam denuò interpello. Negas Accentiunculas scribi aut scu
pi solere: & (da veniam) erras, nec erras. Quòd rarò, veru
est: quòd numquam, vanum. An lolio fortasse ego victito, a

An non Accentus in lapidibus.

fefellerunt me oculi in lapidum aspectu? non opinor. Hac vr
be, in domo Delphiniorum:

P. STÁTIÓ. P. L. BIONI
PAEDÁG. DOMINI. DEC. VI. A. XCVI.
P. STATIVS. P. L. ANTEROS POSVIT.

Ibidem:

LIBERTA. ET. CONIVX. PETRONIA.
CÁRA. PATRÓNÓ
THALLVSA. HÓC. TVMVLO. CON-
DITA. LVCE. CARET.

Et in eodem lapide, ne sim longior, VICENÓS. &, LV
CIBVS. &, FÁTA. &, OCVLÓS. &, TERRÁS. Se
& extra vrbem, in agro:

L. PEDÁNIÓ. L. LIB.
EVPHRONI
L. PEDÁNIVS. CLÉMÉNS.

Item viâ Prænestinâ:

DIS. MÁNIBVS
M. IÚNIO. CÚRIONE
EQ. R. LEG. XXII. VIC

Atque hæc clarè vidi, legi Murete, & cum fide exscripsi. Mo
uit ille caput. &, Fidem ego tibi quidem adolescens habeo, in

Videri eos per imperitiam esse.

quit; ne tu illis. Imperita aliqua sculptoris manus hæc scr
psit. imperita, sed & malè curiosa. Dic enim seriò, quomod
PEDÁNIÓ, & STÁTIÓ, & PATRÓNÓ, rectè insculptâ lin
duplici, si hi Accentus? Nam singulos eos singulis vocibu
esse, lex & mos iubet, nec tu infitêris. Quomodo item i

CÚRIO

CVRIONE primam ſedem Tenor teneat? Denique quid ita in omnibus vocibus Acutus tantùm, ſine notâ vllâ Flexi? Hæc inepta, ſtulta, & à bardis. niſi ſi id tamen voluerunt, Apices eos eſſe, quîs inſignirent (ita ſuſpicor) vocales longas. de quo ritu mihi prædictum. Etiam me moraris? Nihil ego, inquam. te ſequor, illos ſperno.

Aut potiùs loco Apicum.

CAPVT XX.

De legibus Tenorum, quas Grammatici tulerunt. Eas promptas facilesque eſſe. à Fabio benè & ſtrictè comprehenſas. Plura in Notis, quæ ad rei totius lucem.

PERGO igitur, ait, ad Definitionis meæ reliqua. Addidi enim & hanc clauſulam, *ex Lege ſiue more*. Nec diſiunxi fruſtrà. quia non legem ſolam in Accentibus agnoſco, ſed video aliquid olim fuiſſe etiam ex More: & recepta quædam, quæ non præcepta. Sed de Lege, Lipſi, nónne obuium promptumque eſt? exſtant Grammaticorum libri, nec nos hodie aberramus valdè. Tranſibo, ſi vis, aut tranſilibo potiùs: & flectam ad orbitam de More, quæ minùs trita. Vultu & manu renui ego, Minimè magiſter, inquam. In ceteris cùm per te mihi luceat & liqueat, in caligine hîc relinques? Non grandi aut ſpiſsâ eâ forſitan: ſed in quâ tamen non compareant pura illa (cum Lucretio dicam) diei tela. Tu infer. & quæ veteres confusè aut parùm munditer exſecuti, reſequere diſtinctè & tuo more. Ille grauatus, Breuiter igitur, inquit: & magis quia vis, quàm quia opus. LEGEM in Tenoribus appello, *veterum litteratorum de ijs diſponendis ſcitum ac iuſſum*. Scripsêre enim, & habuerunt hanc inter Grammaticæ primas partes. Sed ea lex nec operoſa, nec longa. Simplex tota, vniformis, & ab vnâ ferè Temporum normâ. Nam pro ſillabarum dimenſo plerumque Acuimus, Grauamus, Flectimus: aliter quàm Græci, qui variant variâ & vanâ ſæpè (ita iudico) cauſsâ. Hac re Fabius noſtros Accentus parùm elegantes aut politos putat, & abijcit eos atque vilitat (Turpilij verbo vtar) præ Græcis. *Sed Accentus quoque*, inquit, *cùm rigore quodam tum ſimilitudine ipsâ minùs ſuaues habemus: quia vltima ſillaba nec acuta vmquam*

Duo in Tenoribus ſpectanda: Lex, & Mos.

Quid Lex.

Ea facilis.

Et ferè ex menſurâ ſillabæ.

Ideò ſimplices Latinorum Tenores.

excitatur, nec flexa circumducitur, sed in grauem aut duas graues ca-
dit (lege *cadis*. non enim vltima sillaba in duas potest cadere)
QuosFabius breuiter & scitè comprehendit. *semper*. Et de præstantiâ, alius viderit, aut ego aliàs: de paritat
quidem adeò verum est, vt paucis omnino verbis vniuersam
Accentuum legem complexus sit idem ille doctor. Quem Lip
audi, & me mitte.

I. *In omni voce, Acuta intra numerum trium sillabarum contine-*
tur: * *siue eæ sint in verbo solæ, siue vltimæ.*

* Id est: siue tri-sillabæ tantùm, siue plurisillabæ, & eas aliæ præcedant.

II. *Et in his aut proxima extremæ, aut ab ea tertia.*

III. *Trium porrò, de quibus loquor, media Longa aut Acuta au*
Flexa erit.

IIII. *Eodem loco Breuis, vtique Grauem habebit sonum: ideoque po-*
sitam ante se, id est, ab vltimâ tertiam Acuet.

V. *Est autem in omni voce Acuta, sed numquam plus vnâ,*

VI. *Nec vltima vmquam:*

VII. *Ideoque in dissillabis, prior.*

VIII. *Prætereà numquam in eâdem Flexa & Acuta: quia eadem Fle-*
xa ex Acutâ.

IX. *Itaque neutra claudet vocem Latinam.*

X. *Ea verò quæ sunt sillabæ vnius, erunt Acuta aut Flexa, ne sit ali-*
qua vox sine Acutâ.

Hæc dena (ita lucis caussâ distinxi) legis eius capita Lipsi: qua
breuia, sed plena, &, nisi fallor, etiam plana. Abnuis? frustra
non hæreo diutiùs in sordidanti hoc puluere, nec tenuerit m
sufflamen vllum precum.

N O T Æ.

Explicatio Fabianarum legum.

FABIANA, quæ posui, leuiter erudito non obscura sunt; & peru-
dere viam illam poterit sine munitione aliâ, sine duce. Tironi ta-
men me dabo, & sternam ac planiorem eamdem reddam, velut aggest
aliquot verborum.

Capitis primi. *Accentus nō ante tertiam sillabam.*

Primum eius caput γενικῶς adfirmatum voluit, in omni voce Teno-
rem (primarium dico, id est, Acutum siue Flexum; nam & hunc Fa-
bius comprehendit sub Acuto, quia ex illo; Grauis autem siue secun-
darius insuper habetur, nec notatur) intra tres sillabas esse. idque ve-
rum. & si vox quadri- aut plurisillaba, tamen Tenor numquam ant
Cur id? tertiam. Lex Grammatica ita voluit: sed & Natura. quia vocem
pri

priùs Attollas, id est, Acuas siue Flectas, ægrè per tot sequentium sillabarum gradus eam demittas. Re videbis: experire. nec magni Scaligeri argutias hîc audio, quæ veræ non veræ.

In quâ sillabâ Tenores.

Secundum generale quoque est: omnem Tenorem aut in pænultimâ aut ante eam sillabâ esse. Non enim supra tertiam, vt iam dictum: non item in vltimâ, vt firmabo capite nono.

In plurisillabis, quæ sedes cuiq. Tenori.

Tertium & Quartum, magis distinctè Tenores in Tri- aut Plurisillabis adsignat. Ipse edisserit obscuriùs: cape à me explicatè & velut in tabellâ.

In plurisillabis pænultima aut
- LONGA est: idque vel
  - POSITIONE, & tunc Acuitur: vt, *Camíllus, Prælegístus.*
  - NATVRA, & tunc Flectitur: vt, *Románus, Perdocêre.*
  - EXCIPIO, si vltima quoque longa. tunc enim Acuitur; vt, *Románo, Perdocébant, Athénæ, Mycénæ.*
- BREVIS
  - & tunc quæ ante eam, id est, tertia à fine Acuitur: vt, *Cælius, Pópulus, Horténsius.*

Dissensus Latinorum à Græcis.

Hæc regula est. nec apud Latinos (ex Grammaticorum quidem scito. nam de More fortassis olim aliter, vt videbo) vmquam fallax. Græci euariant, qui primam sæpè Acuunt, mediâ longâ. Quò respexit Fabius alibi: *Latini*, inquit, *Olýmpo & Tyránno Acutam mediam sillabam dederunt: quia vnâ aut duabus longis sequentibus, primam Acui noster sermo non patitur.*

In Bisillabis quæ sedes Tenori.

Capita v. vi. vii. ad Bisillabas voces diriguntur. eorumque hæc mens. Cùm in omni voce Acutus vnus Tenor sit (Flexum etiam, vt anteà, comprehende) nec is in vltimâ vmquam: clarum quoties duæ tantùm sillabæ, sedère eum in priore. Sed hoc quoque distinctiùs dicendum erat, quando propriè Acutus, quando Flexus. Tu sic habe.

IN BISILLABIS prior aut
- BREVIS est, & semper Acuitur: vt *Déus, Sálus, Dócent.*
- LONGA. idque vel
  - POSITIONE, & semper Acuitur: vt *Dóctus, Fáctum, Sáltus.*
  - NATVRA, & semper Flectitur: vt *Rôma, Mêta, Lêge.*
  - EXCIPIO, si vltima quoque longa. tunc enim Acutum adsumit: vt *Rómæ, Métas, Léges.*

Cur in vnâ voce variatâ, Accentus varius?

Priora clara. hoc postremum cur ita sit, fortasse ambigas. cur, inquam, Accentus mutetur longâ vltimâ, & abeat è Flexo in Acutum? Caussa est. quia Flexi, longior quædam, inter efferendum productio: quam haud facilè adhibeas vbi excipit etiam longa, sine istius nimiâ correptione. Eadem caussa suprà in Trisillabis valuit: vbi & hoc exceptum.

Error hodie in Flexo enunciando. Nam vt id quoque moneam, Flexum hodie quis aptè enuncia: ? pler
que omnes ita, vt nihil abeat ab Acuto. Peccant. Discreti enim: & ist
celeri quâdam sublatione vocis efferendus est, sine institione vllâ au
Quæ veritas. morâ, *Túllius*, *Dícere*, *Hómo*. ille magis tractim & cum vocis longior
ductu: sic vt sillaba cui incumbit velut geminanda sit, elatâ eâdem pa
riter & depressâ, *Mééta, Hóòra, Prætóòrem.* idque etiam in Græcis,p
indolem & naturã ipsam Toni, verissimum scito. Caput VIII.clarum

Tenor Latinus non in vltimâ. Caput IX.firmat, Latinis Tenorem primarium in vltimâ dici a
scribi numquam. Hoc Capella,hoc Priscianus,hoc omnes tradiderun
vt iure mirer tam vulgò peccare nos hoc peccatum. Egoipse nónne
Mei aliqua excusatio. eâ naui?etiam hîc,vbi damno. sed non tam inscitiâ quàm comitate,q
do me & permitto siue Typographis siue vulgo. *Metâ,Castâ,* & simil
scribo discriminandi caussâ, quoniam Apicum vsus diu perijt, nec res
tuo primus ego. At pro Apice mihi (semel testor) nota illa flexa serui
Grauem non posse esse in vltimâ. Turpius illud, cùm Grauem Accentum vltimæ dant, idque in Adue
bijs ferè & Interiectionibus;vt separent(aiunt) secernantque à Nomin
bus eiusdem casus. Peccant dupliciter. primò in Grammaticas leges:d
Idq; per naturam vocis. inde in Vocis. De illis, clarum. de istâ, nego per naturam in vllâ sillab
primariò efferri posse Grauem, ergo nec scribi. Accessorius ille Ten
est, nec vsquam illi sedes, nisi in omni sillabâ in quâ non sedes duob
primis. Vbicumque, inquam, Acutus aut Flexus non est, illic necess
riò & ex annexu Grauis. Vox enim elata,deponitur per gradus & inc
nat. Itaque benè & ex Naturæ fonte Fabius tulit,pertulit: *In omni v
ce Acutam esse, nec plus vnâ.* Si in omni voce Acuta simplex, aut
composita, (hanc enim quoque Fabius intellegit:) quis locus Grau
quî eminebit? Depressionem notabis, omisso acumine? non debe
quia nobilius illud vocaliusque. Quid,quòd ipsi in se testes? Cùm eni
Serò, Palàm, Doctè efferunt, sic efferunt quasi esset *Seró, Palám, Doct*
nónne Acuis igitur? clarè. idque necessarium, vt effatu discernas à *S
ro, Dócte*. Si enim demissè & depressè effaris (quod propriũ sanè Gra
est, nec ab eo auellitur:) Acuis ecce primam vel inuitus. Consule v
** Sed nec Græcos, qui in fine Grauant: frustrà.* cem.* non Scaligerum meum: cuius cortina haud hîc mihi (Ennia
verbo vtar) verat. Sed quid? inquies. Discrimen signari tibi nullu
placet? Non meâ quidem caussâ. si ob rudes & tirones lectores, sign
An discriminanda Aduerbia Accentu? to: sed ad legem. Acue in ijs talibus vltimam, aut flecte. Dictato
Fabij edictum in totâ hac re mihi audi: *Ceterùm iam scio quosdam e
ditos, nonnullos etiam Grammaticos, sic docere ac loqui, vt propter quæda
Non quidem ex Fabij mente. vocum discrimina verbum interim Acuto sono finiant, vt in illis* — q
circúm litora, circúm Piscosos scopulos. *ne si Grauem posuerint secu
** Quod idẽ Prisciano obseruatum in vtrâque hac voce: item in Quando.* dam, Circus dici videatur, non Circuitus. Item* * Quántum, Quále, *i
terrogantes, Graui: comparantes Acuto tenore concludunt. Quod tam
in Aduerbijs ferè solis ac pronominibus vindicant: in ceteris veterem
gem sequuntur. Mihi videtur conditionem mutare, quòd his locis ve
coniungimus*. A quo nihil abit Grammaticorum alia manus, qui *Er

vbi caussam significat, flectunt: *Poné*, cùm ordinem, Acuunt: pariterque in aliis, nec* Grauem agnoscunt vsquam. Illud tamen miror, quid ita Fabius & Romani omnes Acui vocem fugerint in fine? Græci aliter, vt scimus: sed & Natura. Quæ enim res aut ratio me vetat vocem tollere finientem, æquè atque ordientem? Nulla. nec illi ipsi Prætores nostri caussam interdicti sui aliam attulerint, præter Noluisse.

*Priscianum excipio, qui videtur pro illo.

An Accentus in fine esse non possit? Ex ratione potest.

Caput decimum ad Vnisillabas, vt vides, spectat: & confusè adfirmat Acui eas omnes, aut Flecti. Tu cape distinctiùs.

VNISILLABA aut
- BREVIS est, & Acuitur: vt *Fár, Sál.*
- LONGA
  - POSITIONE, & Acuitur: vt *Píx, Núx Fáx.*
  - NATVRA, & Flectitur: vt *Môs, Rês, Lûx.*

Tabella in Vnisillabariis Tenoribus.

Magnus Scaliger non hîc à nobis: qui Breues aut Positione lōgas omnes Grauat. Haud probo: & arma in Cęsarem hunc sumam cum Grammatico Senatu. Placet illud Fabianum, *Vocem nullam sine Acutâ esse.* quia effatus non est sine efflatu: nec hic sine connisu quodam & elatione: ergo nec sine Acuminis sensu aut signo. Capella fidenter & verè: *Omnis vox aut Acutum aut Circumflexum sonum habeat necesse est, etiamsi Monosillaba sit. Monosillabæ enim graui carent.*

Dissensus noster à Scaligero. Caussa.

CAPVT XXI.

Moris in Tenoribus prisci indagatio haud obuia. Legibus & Acumine suo presserunt Grammatici. Quædam tamen ex iisipsis eruta contra leges. Non videri Tenores semper accommodatos ad sillabæ modum.

AD MOREM veni: in quo iure mihi mora. Simulque siluit. Quod cùm fieret longius, appellaui: Quid iam? inquiens. itáne abiungis? atqui nondum, ô Murete in candidâ illâ calce. Ille seuerior, Properas adolescens, inquit, aut potiùs festinas. Salebram hanc, quæ ante pedes, non vides? haud facilè transeo eam sermonis volante isto curru. Sine vt interquiescam paullùm, & velut strigem. Iterumque aliquo silentio, sic cœpit. Ad eum locum ventum Lipsi, qui origo huic sermoni. Nam de veteri Tonorum more cùm in Conuiuio tuo disputasses: inieci ego. & tu rem voluisti vberiùs veriusq; à me explicari. Vtinam istud possem! nam de illo non laboro. Sed reuera res eiusmodi est, in quâ video aliquid non vi-

Quis mos olim in Tenoribus, obscurum.

deo, capio non capio: & quam suspicionum potiùs pede trep-
do tango, quàm scientiæ vestigio firmiter premo. MO RE
hîc intellego, *qui aduersus Legi, quique abit à Grammaticorum [...]*
to ac iussu. Quem Pronunciationi etiamnunc interuenire, [...]
hil nego: sed magis, ni fallor, olim, priusquam euduisse[nt]
Grammaticæ argutiæ & oppressissent. Nam vt prisci illi
verè liberi Romani adstricti seruiliter ad tenues, quas dixi, L[e]-
ges fuerint: haud temerè crediderim. & regnum suum, vt
verbis, sic in eorum sono habuisse censeam Dominum illu[m]
Vsum. Quod Græci, quod Barbari hodie in suâ quisque li[n]-
guâ: cur non Romani habuerint, & quædam pronunciari
ad morem potiùs, quàm ad normam? ad suauitatem, quà[m]
ad quantitatem? Ego censeam: etsi adfirmare aut illustrare
mihi fas paucis argumentis vel exemplis. Quomodo eni[m]
penetrem aut oculos adijciam in tenebras illius æui? omn[ia]
silentio & obliuione obruta: & scimus in eâ parte hactenu[s]
quatenus scire nos Grammatici voluerunt. Quibus tam[en]
ipsis expressa quædam contra suam Legem. præsertim ea[m]
quæ Tenores ligat ad modulum sillabæ & mensuram. Na[m]
Mercúri, Virgíli, Sulpíci in vocandi casibus ne illi quidem a[b]-
rogant. Et Priscianus *Muliéris* etiam recipit: Festus *A[...]*
cùm Aduerbium est. magisque miranda illa Priscianus: *E[...]*
inde, Déinde, Súbinde, Próinde, Périnde, Síquando, Néqua[n]-
do, Alíquando. Quo exemplo nec *Enímuero* ego spreuerii[m]
nec quod apud * Agellium Annianus adfirmat, *Exáduersu[m]*
Compositionem enim elucere ipso Tenoris positu voluerun[t]
eâque re Priscianus & hæc suadet, *Tepefácis, Suauérubens, [...]*
bísterræ, Virillustris, Præfectúsfabrum, Iuriscónsultus, Interea[...]
ci; & Charisius, *Sacráuia.* Ab hac mente idem ille Ann[ia]-
nus *A'ffatim* primâ acutâ non mediâ pronunciabat: *caussâ[m]-*
que huic Accentui dicebat (verba Agellij sunt) *quòd, Affatim, n[on]*
essent duæ partes orationis, sed vtraque pars in vnam vocem coalu[is]-
set. Bis miror. primùm quid ita periculum hîc, ne duæ v[o]-
ces censeantur? cùm ne possint quidem. nisi rescribas tam[en]
(quod censeo) *Adfatim.* Deinde cur vulgò mediâ longâ ex[tu]-
lerint? cùm constet certè de breui sillabæ eius modo. Sed &
hoc & pluribus nihil ambigo quin lex neglecta: quæ singil[...]

Et presserunt eũ, datâ operâ, Grammatici.

Nulla gens in Tenore astricta perpetim ad quantitatem.

Nec Romani quidem; vt exempla hæc pauca euincunt.

* Lib. VII. cap. VII.

Agellio illatum lumen.

tim Lipsi, quis indaget? nisi cui facem aliquam ab æthere accenderit ille Phœbus.

CAPVT XXII.

Laquei & velut ænigmata hac in re soluta. Agellij multis locis immissa lux. item Festi, Victorini, ante omnes Ciceronis. ostensum de litteris eos loqui, non de sillabis. Tu lege, vide, disce aut doce.

NAM illa quæ tu in Conuiuio collegisti, mira & noua fateor: sed vide ne aspectu primo talia, explorata non faciant tuæ menti. * Agellius, inquis, verbum *Quiescit, perpetuâ lingua Latinæ consuetudine ĕ litterâ correptâ pronunciatum* adfirmat. *Quíesco* igitur dixêre. Lipsi erras. Non enim hæc doctissimi viri mens, & de litterâ se loqui non de sillabâ clamat clarè. ergo nec de Tenore, cui in sillabâ sedes. Quid igitur vult? an potest E littera illîc corripi, quam duæ consonantes excipiunt? Non potest, fateor. sed ad meam illam Elementarem pronunciationem referenda istæc. quâ docui E litteræ duplicem sonum; Tenuem siue Breuem, Pinguem siue Longum. Hoc igitur tunc quæsitum *Quiesco* E subtili & breui, vt *Heree* diceretur: an longâ, vt *Nescio, Calesco*. Et abit illuc, vt in vsu pronunciatum breuiter velit, etsi longiter *Quies*. Simile in *Actito*. Disputat enim idem ille * scriptor, *Actito & Actitaui, primâ litterá correptâ an productâ dicenda sint?* Ipse productâ censet: etsi quidam non indocti viri, correptâ. Tu infers, *Actito* igitur quosdam pronunciasse. Hem! os Lipsianum retine & frontem. Impudenter hoc dicitur, sed & imprudenter. Nam hæc controuersia. *Ago* litterâ A breui pronunciatur: an igitur & deriuatum ab eo *Actito*? alij negant, alij dicunt. Sed ipse efferri productè probat, id est, *Aáctito*, A latiore & quasi geminatâ. Nos enim hodie pessimè, qui *Ago* pinguem sonum damus, isti ipsi *Actito* exiliorem. Atque hanc certam eius mentem esse ex eo certum, quod idem etiam ambigit in *Actitaui*. Sodes, si Accentuum res est, an in quartâ à fine controuerti potest de Tenore? Hac ipsâ luce perfundo, quæ ibidem obscurissimè scripta: *Ab eo quod est Edo & Vngo, in quibus verbis prima littera breuiter dicitur, Esito & Vnctito quæ sunt eorum*

Soluti nodi in Agellio.

* Lib. VI. cap. XV.

Quiesco E correptâ: quomodo.

Actito, A longâ.

* Libro IX. cap. VI.

rum Frequentatiua, primâ litterâ longâ promi. & contrà, Dictito, ab eo quod est dico, correptè. Hæc enim nulla vi mentis peruades, si pedem firmas in Accentu. At non ita est. Hoc agit & ait: *Edo*, E breui dici; *Vngo*, V breui: contrà tamen *Esito* eâdem latâ & longâ, itemque *Vnctito*. Dicebant igitur, *Edo* ** *Vngo*(profer quasi Y Græcorum, vt suprà doctum) & *Eêsito*, *Vûnctito* siue *Ounctito*. Contrà autem in *Dico* & *Dictito*. Nam illud vulgò erat *Dêico*, I longâ: istud *Dictito* eâ breui. Huc etiam illa * Agelliana refero: qui *Obiiciebat* quosdam O litterâ productâ dicere miratur; item *Subijces*, *Coniicere*, *Iniice*, primis litteris longis. Quid? an non longæ eæ sint? clarum quidem. sed de sono agitur, non de Tono. vultque ipse non *Oobiices*, *Soubijces*, *Einijce*, *Cooniice* latè efferri, sed *Obijces*, *Subiices*, *Iniices*, tenuiter. Hæc tibi mira? magis ista quæ tunc certè non vidisti. Ecce in Festo scriptum: *Muscerdas primâ sillabâ productâ, stercus murum appellari.* Potéstne in Accentu corripi? Idem: *Lustra significant lacunas lutosas. at cùm eiusdem vocabuli prima sillaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.* Vides, etsi sillabam nominet, de litterâ tantùm agi: quam ex more produci vult in alterâ significatione, *Loustra*: in alterâ tenuari, *Lustra*. idemque in *Mouscerda*. Simile illud eiusdem: *Parret, quod est in formulis, debuit & productâ priore sillabâ pronunciari, & non gemino RR scribi.* Iam Victorinus Afer, ex tuâ quidem mente, quàm superuacuè moneat, imò stultè, *Hesternum*, productè dici debere? *Hesternum*, inquit, *productè dici debet. Nemo enim qui Latinè loqui sciat, qui aliter quàm productâ sillabâ Hesternum dixerit.* Di tibi benè faciant prouide senex. In Accentu quis aliter potuit? Sed de priore sillabâ siue litterâ potiùs tu quoque intellegis, & mones longam esse, ne quis breuem ducat & dicat, quia ab *Herè*. Quæ res simillima illi in verbo *Quiesco*. Hæc seria, mi adolescens, nec nugarum aliquis ludus. videsq. vel ex Agellio quàm intentè de ijs egerint, imò litigauerint, viri magni. Sed venio iam ad scopulum, in quo mens omnis & ratio tibi fracta. Ciceronis locus est, qui miras facit tibi turbas: *Quid verò hoc elegantius, quod non fit naturâ, sed quodam instituto? Inclytus dicimus, breui primâ litterâ, Insanus productâ: Inhumanus breui, Infelix*

Vngo, quomodo V breui?

* Obserua. Nam nos hodie malè & crassè.

* Libro IV. cap. XVII. *Obijcio, O breui.*

Festo lux aliquoties, in re pari.

Et Victorino.

Ciceronis diu obscurũ (nobis quidem) locum illustramus.

felix longâ. Et ne multis; in quibus verbis eæ primæ sunt litteræ quæ in Sapiente atque Felice, productè dicuntur: in ceteris omnibus, breuiter. itemque composuit, concrepuit, consueuit, confecit. Consule veritatem: reprehendet. refer ad aures: probabunt. Et verba hæc sunt, inquis, an portenta? Mihi quidem verba, Lipsi, & proba, sana; si examinata à sanâ mente. *Inclytus* & *Inhumanus* ait primis breuibus dici. An sillabis? imò expressim addidit, *litteris*. Ergo de I breui aut longâ hæc dissertio est: sicut de O eadem in *Composuit*, *Confecit*, & quæ reddit. Igitur illud *In*, semper breue: nisi cùm ab F aut S excipitur, si vera norma illa Ciceronis. Ita dixeris, *Incipit*, *Indoctus*, *Ingenuus*, breuiter & hodierno more. contrà, latè *Einfelix*, *Einsuauis*, *Einficetus*, & talia, ad priscum ritum non ad nostrum. Pariter *Composuit*, *Concrepuit*, *Coniecit*, exiliter effabere: pinguiùs, *Coonfecit*, *Coonsueuit*, *Coonfiteor*, *Coonsigno*. Hæc Tullij germana mens, quam adfirmat mihi satis * Agellius: *Sed neque* OB, inquit, *neque* SVB *præpositio producendi habent naturam: neque item* CON, *nisi cùm eam litteræ sequuntur quæ in verbis* CONSTITVIT *&* CONFECIT *secundùm eam primæ sunt: vel cùm eliditur ex eâ N littera, sicut Sallustius inquit Fænoribus * coöpertus.* Idemque clariùs lib. II. vbi caput totum dat hisce Tullianis illustrandis: additque mirari se cur *Pro* præpositio neglexerit hanc regulam, quæ non semper ante F producta. vt in *Proficisci*, *Profanum*, *Profugere*, *Profestum*, *Profundum*. Ea enim *correptè dicimus*, inquit, *Proferre autem, & Profligare, & Proficere, productè*. Quæ ex monitis meis non vltrà obscura. Sunt enim, *Proôferre*, *Proôfligare*, &c. Hæc an nota aut notata adhuc vulgo, nescio: scio vera, & momentum grande habere ad germanum litterarum effatum. Tu Lipsi quid? Quid, inquam, nisi stupeo, quia non stupeo? Anteà in Cimmeriorum tenebris mihi videbar, nunc per te subitò in liquidâ & clarâ ætheris illius luce. Nec occurrit quod obijciam, nec velim.

Inclytus, qui primâ breui?

Et talia.

Con, præpositio, quomodo efferend, lõga seu breuis?

* Lib. IIII. cap. XVII.

* Dicebant igitur, *Côoopertus*, sicut & *Côonexus*, *Côoligatus*, *Côogo*: quæ Agellius prętereà notat lib. II. cap. XVII.

Item, Pro.

CAPVT XXIII.

Clausula operis. Votum, vt hæc locum vulgò reperiant: quod facile, si velint pueritiæ doctores. Res ipsa honesta, & vtilis in primis ad originationes vocum.

GAVDEO, inquit, quòd in his mihi fides: & magis, quòd Sermonis mei finis. Metam enim iam attigi. nec habeo quod addam, præter monita aut veriùs vota. Vtinam mens ijs qui instituunt iuuentutem, hæc docendi! non deesset ratio aut via inducendi. In Græcâ Pronunciatione id iam peruicimus: quídni Latina hæc & cottidiana pariter nitescat? Cuius vsus cùm latissimus sit, imò cùm necessarius ad commercia coniunctionemque tot gentium: de germanâ facie eius tam exiguam nobis curam esse, iure mirer. In Pronunciatione autem illa est. atque vt hominis formæ vestis cultusque non parum addit aut detrahit: sic Sermoni effatus. Communio quidem sermonum linguarumque, & deriuatio vocum, non aliâ re magis illucescet, quàm germano isto Enunciatu. ad quem legitimam viam tibi præiui, Lipsi: tu eam meliorem mollioremque calcando reddes. Dura enim pleraque initia videntur, confiteor: vsus est qui mollit & consuetudo. At tu salue. te enim prandium, me patronus iam vocat. Et sub hæc ipsa verba aderat puer, qui innuebat.

Pædagogi & doctores hæc docere debeant.

Ad dignitatem linguæ.

Ad etyma variarum vocum.

INDEX

INDEX CAPITVM.

FINIS INDICIS.

APPROBATIO.

DIALOGVS *iste de Rectâ Pronunciatione linguæ Latinæ, à I. Lipsio clarissimo Academiæ Louaniensis Professore conscriptus, præter voluptatem, hanc quoque vtilitatem adfert, quòd non priscis modò libris, verumetiam lapidibus, & lucem immittat & correctionem adhibeat.*

Guilielmus Fabricius Nouiom. Apostolicus ac Regius librorum Censor.

RATIO

RATIO
PRONVNCIANDI LITTERAS
EX MARTIANO CAPELLA.

MARTIANVS *Capella formationem litterarum ad hunc modum exſecutus eſt:*

A, *ſub hiatu oris congruo ſolo ſpiritu memoramus:*
B, *labris per ſpiritus impetum recluſis edicimus:*
C, *molaribus ſuper linguæ extrema appulſis exprimitur:*
D, *appulſu linguæ circa ſuperiores dentes innaſcitur:*
E, *ſpiritus facit linguâ paullò preſſiore:*
F, *dentes labrum inferiùs deprimentes linguâ palatóque dulceſcit:*
G, *ſpiritus cum palato:*
H, *contractis paullùm faucibus ventus exhalat:*
I, *ſpiritus propè dentibus preſſis:*
K, *faucibus palatóque formatur:*
L, *linguâ palatóque dulceſcit:*
M, *labris imprimitur:*
N, *lingua dentibus appulſa collidit:*
O, *rotundi oris ſpiritu comparatur:*
P, *labris ſpiritus erumpit:*
Q, *appulſu palati ore reſtricto:*
R, *ſpiritum linguâ criſpante corraditur:*
S, *ſibilum facit dentibus verberatis:*
T, *appulſu linguæ dentibus impulſis excluditur:*
V, *ore conſtricto labriſque promulis exhibetur:*
X, *quidquid* C *&* S *formauit, exſibilat:*
Y, *appreſſis labris ſpirituque procedit:*
Z, *verò idcirco Appius Claudius deteſtatur, quòd dentes mortui, dum exprimitur, imitatur.*

EX TERENTIANO MAVRO.

Nunc ſingula quam poſſideant in ore ſedem, *Vocalium ſoni.*
Ictuſque ſuos concipiant, & vnde rumpant,

Vt quiuero versu blaterabo Sotadæo.
A prima locum littera sic ab ore sumit;
Immunia rictu patulo tenere labra,
Linguamque necesse est ita pendulam reduci,
Vt nisus in illam valeat subire vocis,
Nec partibus vllis aliquos ferire dentes.
E quæ sequitur vocula dissona est priori,
Quia deprimit altum modico tenore rictum,
Et lingua remotos premit hinc & hinc molares.
I porrigit ictum geminos prope ad ipsos,
Minimumque renidet supero tenus labello.
O Graiugenûm longior altera est figura,
Alter sonus, atque temporum nota variata.
Compendia nostri meliora crediderunt,
Vocalibus vt non nisi quinque fungeremur;
Productio longis vt daret tempora bina,
Correptio plus tempore non valeret vno.
Hinc ἦτα minùs scribimus, hinc & ω supremum;
Vnâ quoniam sat habitum est notare formâ,
Pro temporibus quæ geminum ministret vsum.
Igitur sonitum reddere cùm voles minori,
Retrorsus adactam modicè teneto linguam:
Rictu neque magno sat erit patere labra.
At longior alto tragicum sub oris antro
Molita, rotundis acuit sonum labellis.
Y quam memorant, vocibus auia est Latinis;
Vocalibus autem quoniam iugata Græcis,
In nostra etiam verba dabat frequenter vsum.
Subiecimus illam, cui nomen V dederunt,
Vocalem, sonantes sibi quæ iugaret omnes,
Et sola sonum redderet ex suâ figurâ,
Quem scribere Graius, nisi iungat OY, nequibit:
Hanc edere vocem quoties paramus ore,
Nitamur vt O dicere, sic citetur ortus:
Productiùs autem coëuntibus labellis,
Natura soni pressior altiùs meabit.

Iam

Iam cetera, non ordine quo ſolent, loquemur:
Verùm vt cuique eſt proximitas loci, ſoníve.
Ne dicta priùs me ſubigat referre rurſum
Vicinia vocum, modico dirempta puncto.
B, littera, vel P, quaſi ſyllabæ videntur,
Iunguntque ſonos de geminâ ſede profectos:
Nam muta iubet portio comprimi labella:
Vocalis at intus locus exitum miniſtrat.
Compreſſio porrò eſt in vtráque diſſonora:
Nam prima per oras etiam labella figit,
Velut intus agatur ſonus: aſt altera contrà
Pellit ſonitum de medijs foras labellis.
Vtrumque latus dentibus adplicare linguam
C preſſiùs vrget, ſed & hinc hincque remittit,
Quo vocis adhærens ſonus explicetur ore.
G porrò retrorſum coït, & ſonum prioris
Obtuſus ipſi propè ſufficit palato.
At portio dentes quoties ſuprema linguæ
Pulſauerit imos, modicéque curua ſummos;
Tunc D ſonitum perficit, explicatque vocem.
T, quá ſuperis dentibus intima eſt origo,
Summá ſatis eſt ad ſonitum ferire linguâ.
K perſpicuum eſt littera quòd vacare poſſit;
Et Q. ſimilis: namque eadem vis in vtrâque eſt.
Quia qui locus eſt primitus vnde exoritur C,
Quaſcumque deinceps libeat iugare voces,
Mutare neceſſe eſt ſonitum quidem ſupremum:
Refert nihil, K prior, an Q ſiet, an C,
Aut G quoque, vel C, ſimili paríque lege
Addi, quaſi deſit, numero poteſt priorum.
Nulli dubium eſt, faucibus emicet quòd ipſis
H littera, ſiue eſt nota, quæ ſpiret anhelum.
Quin hanc etiam Grammatici volunt vacare,
Quia non adicit litterulis nouum ſonorem:
Sed Græcula quædam ſcholicæ nitela vocis
Vocalibus apta, ſed antepoſta cunctis:

Conſonantium ſoni.

Haſtas,

Hastas, hederas, cùm loquor, Hister, hospes, huius;
Solum patitur quattuor ante consonantes:
Græcis quoties nominibus Latina forma est,
Si quando choros, Phyllidas, Rhamnes, thyma, dico.
Septem reliquas hinc tibi voce semiplenas,
Vix lege solutus poterit ponere sermo:
Has versibus aptè quoniam loqui negatur;
Instar tituli fulgidulâ notabo milto.

F.

Imum superis dentibus adprimens labellum
Spiramine leni, velut hirta Graia vites,
Hanc ore sonabis modò quæ locata prima est.

L.

Aduersa palati superâ premendo parte,
Obstansque sono, quem ciet ipsa lingua nitens,
Validum penitus nescio quid cogit inire,
Quo littera ad aures veniat secunda nostras,
Ex ordine fulgens cui dat locum sinopis.

M.

At tertia clauso quasi mugit intus ore.

N.

Quartæ sonitus fingitur vsque sub palato,
Quo spiritus anceps coëat naris & oris.

R.

Vibrat tremulis ictibus aridum sonorem,
Has quæ sequitur littera.

S. X.

―――― Mox duæ supremæ
Vicina quidem sibila dentibus repressis
Miscere videntur; tamen ictus, vt priori

S prom-

S promptus in ore est, agitur pone dentes
Sic læuis, & vnum ciet auribus susurrum.
Mixtura secundæ geminum parat sonorem:
Quia C simul & quæ prior est iugando nisum,
Retrorsus adactam solidant premuntque vocem.

Ex Victorino Afro.

A, *littera rictu patulo, suspensâ, neque impressâ dentibus linguâ enunciatur.*

E, *represso modicè rictu oris, reductisque introrsum labijs effertur.*

I, *semicluso ore, impreßisque sensim linguâ dentibus, vocem dabit.*

O, *vt* E, *geminum vocis sonum pro conditione temporis promit. qui correptum enunciat, nec magno hiatu labra reserabit, & retrorsum actam linguam tenebit: longum autem productis labijs, rictu tereti, linguâ arcti oris pendulâ, sonum tragicum dabit. Cuius obseruationis & in* E *litterâ similis pænè ratio est.*

V, *litteram quoties enunciamus, productis & coëuntibus labris efferemus.*

B, & P, *litteræ dispari inter se oris officio exprimuntur. nam prima, exploso è medijs labijs sono: sequens compresso ore, velut introrsum attracto vocis ictu, explicantur.*

C, *etiam &* G, *sono proximæ, oris molimine nisuque dissentiunt. nam* C, *reductâ introrsum linguâ, hinc atque hinc inter molares surgens, hærentem intra os sonum vocis excludit:* G, *vim prioris, pari linguæ lapsu palato suggerens, leniùs reddit.*

D, & T, *linguæ sublatione ac positione distinguuntur. nam cùm summos atque imos coniunctim dentes supremâ sui parte pulsauerit,* D, *litteram exprimit. quoties autem sublimatâ partem, quâ supernis dentibus est origo, continget,* T, *sonore vocis explicabit.*

K, & Q, *vtramque exprimi faucibus, alteram distento, alteram producto rictu manifestum est.*

F, *litteram imum labium supremis imprimentes dentibus, reflexâ ad palati fastigium linguâ leni spiramine proferemus.*

L, *validum nescio quid per partem palati, qua primordium dentibus superis est, linguâ trudente, diducto ore personabit.*

At M,*impressis inuicem labijs, mugitum quemdam, intra oris specum attractis naribus, dabit.*

N *verò, sub conuexo palati linguâ inhærente, gemino naris & oris spiritu explicabitur.*

Sequetur R, *quæ vibratione vocis in palato, linguæ fastigio fragorem tremulis ictibus reddit.*

Duæ supremæ S, *&* X, *iure iungentur; nam vicino inter se sono, attracto sibilant rictu: ita tamen, si prioris ictus pone dentes excitati ad medium lenis agitetur: sequentis autem, crasso spiritu hispidum sonet, qui per coniunctionem* C, *&* S, *quarum & locum implet, & vim exprimit, vt sensu aurium ducamur, efficitur.*

Z,*apud nos vltima, in quá non sonus litteræ sed vocabulum, & duplex syllaba est.*

PRIVI-

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis,&c. Noſtro & Sacri Imperij fideli dilecto IVSTO LIPSIO gratiam noſtram Cæſaream. Poſtquam inter alia,quę DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illuſtria inprimis illa & quaſi diuina ſunt, quæ in litteris liberalibuſque diſciplinis conſiſtunt, quibus ſcilicet homines non tantùm ab animalibus ceteris rationis expertibus, ſed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita diſtinguuntur,vt tanquam Dij quidam ſplendeſcere in terris videantur: rem ſanè præclaram ſeque dignam illi præſtant,qui diligentem iis ipſis in litteris ac diſciplinis operam ponunt; præclariſſimam verò & Reipub. vtiliſſimam,qui eas ita excolunt, vt aliorum menti docendo, ſcribendo lumina præferant, eoſque ex ignorantiæ tenebris quaſi manu educant. Quos excitare,quos amare atque animare, ad dignitatis noſtræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio conceſſuque ſumus, inprimis pertinere exiſtimamus. Cùm itaque ab iis, quorum nobis ſpectata fides, quique iudicare de Litteris poſſint, acceperimus, inſignes te animi ingeniique tui dotes tibi à natura inſitas à primis temporibus ætatis tuæ ita litterarum ac diſciplinarum ſtudiis excoluiſſe atque exornaſſe, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara floreſcentis minimeque vulgaris eruditionis ſpecimina præbueris, dum obſcura in antiquis ſcriptoribus loca, quæ quædam tanquam luſtra erant, illuſtraſti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, reſtituiſti, dum vetuſta Latinæ antiquitatis rudera in nouam ſubinde ſtructuram ſingulari artificio eleganter conuertiſti: ad exquiſitam adeò & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quoſque viros opinionem excitarit, perueniſſe, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio ſcriptis atque in lucem editis oſtendiſſe, vt in eo quod tam feliciter tractes ſcriptionis genere paucos tibi pares hodie reperire ſit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magiſque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia ſcribere, quæque à primis illis Romanis olim auctoribus ſcripta fuerunt, à mendis purgare, & lectiſſimos quoſque ex Muſarum hortis, in quibus aſſiduè verſeris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirificè recrees, & eorum pectus ad prudentiam probitatemque informes: haudquaquam prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, cauſa, Cæſareo te noſtro elogio decorandum, & quamuis per te ſatis ipſe animatus ſis, animandum magis patrocinioque noſtro defendendum pro benigna noſtra in te ſuſciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc noſtro priuilegioque te & Typographum tuum aduerſus quorumcumque fraudẽ, qui lucri cauſa, quod fieri ſolet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint, munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate noſtra Cæſarea decernimus, ſtatuimus, vetamuſque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum,

aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, charactere, aut forma, siue integros, siue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra sacri Romani Imperij, Regnorumq; ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines, triginta annis proximis à primo editionis die computandis, absque tuo tuorúmve hæredum consensu audeat: Hac autem lege addita, vti tria vt minimùm cuiusque libri exemplaria, quemadmodum moris est, ad Imperialem nostram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc nostrum transgredi, violare, aut contemnere deprehensus fuerit, eum non solùm eiusmodi libris, tibi, hæredibúsve tuis, auxilio Magistratus, vbicunq. reperti fuerint, vendicandis, priuari, sed triginta etiam Marcharum auri puri mulcta, cuius semissis quidem Fisci nostri Procuratori, fraudis vindici; alter verò semissis, tibi hæredibúsve tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuersis & singulis nostris & sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quàm Politicis, cuiuscumque status, gradus aut ordinis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine, ius dicunt, iustitiámve exercent, ne quemquam hoc Priuilegium nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur: Sed, si quos contumaces compererint, constituta à nobis mulcta, eos puniri & quibuscumque modis coërceri curent, ni & ipsimet grauissimam nostram in se conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu nostra subscripto, & Cæsarei nostri sigilli impressione munito, confirmamus. Datum in arce nostra Regia Pragæ, die prima mensis Augusti, Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo secundo: Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungarici vigesimo, & Bohemici itidem decimo septimo.

Subsign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senfftenaw.

Ad mandatum sacræ Cæsareæ Mtis proprium.

Io. Baruitius.

Additum sigillum Cæs. Mtis in cerâ rubrâ.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII REGIS CATHOLICI.

PHILIPPVS *Dei gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, nequis,* IVSTI LIPSI *Historiarum in alma Vniuersitate Louaniensi Professoris, & item Historiographi sui libros quoscumque, à Censoribus legitimis approbatos, præter ipsius, heredúmve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima singulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impressos, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalésve habeat. Qui secùs faxit, præter librorum confiscationem, triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ,* XIV. *Febr.* M. D. XCVII.

Signat.

Verreycken.

SVMMA PRIVILEGII REGIS CHRISTIANISSIMI.

HENRICVS *Dei gratia Galliarum & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari priuilegio sanxit, nequis per vniuersos Regnorum suorum fines,* IVSTI LIPSI, *quos vel hactenus edidit, vel in posterum editurus est libros, excudere intra decennium præter voluntatem ipsius possit. Qui secùs faxit, præter librorum confiscationem, ter mille florenorum illatione mulctabitur; vti latiùs patet in litteris, datis Parisiis,* XIII. *Iulij,* M. DC. V.

Signat.

Perrochel.

TIbi IOANNES MORETE, pro amicitiâ quæ mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis est ac fuit, tibi, inquam, permitto, vti DE RECTA PRONVNCIATIONE LINGVAE LATINAE DIALOGVM, quem postremò recensui, typis tuis excudas ac diuulges. Ne quis alibi alius præter te, cupio siue iubeo, ex lege quam magnus Cæsar & Reges dixerunt.

Iustus Lipsius.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD IOANNEM MORETVM.

M. DC. IX.

LABORE ET CONSTANTIA.

JUSTI LIPSII
OPERA

TOM.
V.

ANTVERPIÆ
1602